

KRISTINA ROJ

SAMDINYS

LEIDYKLA
Jona

KRISTINA ROJ. SAMDINUS

SL 658. Tiražas egz. Užsakymas .

Išleido Lietuvos krikščioniško
labdaros fondo leidykla „Jona“,
Tilžės 126a, 5400 Šiauliai.
Spausdino

Iš rusų kalbos vertė G. Prelgauskienė
Redaktorius V. Sirtautas
Techninė redaktorė D. Mataitytė
Korektorė J. Vaitkevičienė
© 1993 leidykla „Jona“

12.117

SAMDINYS

Kristina Roj

I SKYRIUS

Kaip tik tada, kai seniui Ondračikui ypač reikėjo darbo rankų ir jis nežinojo, kur jų rasti, pas jį netikėtai atėjo jaunikaitis.

Tai buvo sekmadienio vakarą, pačiam pjūties įkarštyje. Ondračikas sėdėjo savo sode priešais namą ir, padėjęs galvą ant rankų, mąstė. Staiga kieme sulojo šuo, ir prieš nustebusį šeimininką išdygo vaikas, augalotas, stiprus, švariai apsirengęs. Jaunuolis pagarbiai pasisveikino ir pasiteiravo, ar neatsirastų jam kokio darbo.

Ondračikas buvo ne iš tų, kuris imtų pirmą pasiūlymą, bet ši kartą vaikas pasirodė jam labai padorus, o, be to, labai jau jam buvo reikalingas namuose darbininkas.

Žmona susirgusi gulėjo. Abu žmonai iš namų buvo išėję: vienas pernai, kitas ši pavasarį. Abu išvažiavo į Ameriką ir į ten išsikvietė savo žmonas. Namuose liko šešiolikmetė dukra. Tiesa, buvo dar piemu, bet šis kaime susipešė ir dabar gulėjo sirgdamas pas savo motiną.

Todėl Ondračikas nusamdė vaikiną, o pats sau pagalvojo:

– Ką gi, pabandysiu. Palaikysiu, kol piemuo Andrejus pasveiks.

Jie sutarė, kiek vaikas gaus kiekvieną dieną ir koks būtų užmokestis, jei jis pasiliktų iki pjūties galo.

Tą naktį Ondračikas miegojo taip gerai, kaip jau seniai nebuvo miegojęs, o jo žmona, nors ir negalėjo akių sumerkti, bet jau bent nesijaudino, kaip jos vyras susitvarkys su darbu.

Naujasis darbininkas patiko viskuo, tik vardas buvo keistas: jį vadino Metodijumi Ruzanskiu. Sakykim, slavų apaštalas, kuris kažkada gyveno Nitroje ir ten žmonėms skleidė Dievo Žodį, taip pat vadinosi Metodijumi, bet valstiečiai savo sūnums tokio vardo niekad neduodavo, ypač katalikai.

Tačiau žmogus prie visko pripranta, priprato ir kaimo žmonės prie Metodijaus vardo. Laikėsi jis nuo kitų atskirai, tačiau kaime visi buvo vienos nuomonės, kad Ondračikas surado gerą darbininką.

Kad vaikas buvo geras darbininkas, Ondračikas ir pats ne blogiau už kitus žinojo. Vaikas negeriantis, todėl su kaimo bernais nesimušdavo, nešėldavo. Jis nerūkė – dėl to nereikėjo bijoti, kad per tai sudegs svirnas. Visą savaitę jis dirbo nuo

ankstaus ryto iki vėlaus vakaro, o švenčių dienomis skaitė knygas. Nei keiksmo, nei grubaus žodžio iš jo neišgirsi: jis visuomet gerai nusiteikęs. Jei ir Dorka, šeimininko duktė, būdavo, pradės už stalo valgant kivirčytis, o tėvas už tai ją barti, vaikiną visuomet jai nusileisdavo ir nepykldavo.

Šeimininkui visa tai patiko ir jis pasiūlė vaikinui po pjūties pasilikti pas jį.

– Gerai, – sutiko Metodijus, – aš pasiliksiu su viena sąlyga: jei jūs mane nusamdysite dvejiems metams ir jeigu leisite šalia daržinės įsirengti sau patalpą.

Šeimininkas nustebo: kokia ten gali būti patalpa?

– Jūs pamatysite, kaip bus gerai, – kalbėjo samdinys. Tik sutarkime: tuo atveju, jei iš jūsų reikėtų man išeiti ir jei jums tas namelis patiktų, jūs turėtumėte man atlyginti, o jei ne, aš norėčiau jį nusi-griauti ir parduoti.

Ondračikas sutiko. Kai atėjo pirmosios lietingos dienos ir vaikiną negalėjo dirbti lauke, jis prisivilko lentų ir pradėjo dirbti. Dirbo vos dvi dienas, ir kai buvo viskas baigta, pasikvietė šeimininką ir jo dukrą.

Senasis Ondračikas nusijuokė:

– Štai koks kambarys, geresnis nei mūsų! Tik kaip tu čia žiemosi?

– Nieko, aš galiu miegoti ir šaltyje, o dieną šildysiuosi pas jus.

Iš kitų lentų Metodijus susikalė stalą, po to nusipirko šiaudinę lovą ir kėdę, o kampe pastatė spintą ir kabyklą.

Išėjo viskas puikiai, ypač kai vėliau viršuje jis įdėjo langą, pro kurį buvo matyti puikus vaizdas: netoli esantys kalnai ir miškai, tolimos pievos ir laukai ir nuostabus dangus, nors dabar jis dažnai atrodė pilkas.

Artimiausi Ondračiko kaimynai buvo Petračiai. Jie turėjo sūnų Samką. Tai buvo mielas, sumanus dvidešimties metų jaunuolis. Nors jo tėvai buvo pasiturintys, jis nemokėjo nei rašyti, nei skaityti. Atsitiko tai dėl to, kad jis buvo paralyžiuotas. Sunkiai vaikščiojo, galėjo šį tą dirbti, bet didesniems darbams jėgų neturėjo.

Petračo žmona gailėjo Samkos ir mylėjo labiau negu kitus vaikus. Tėvas jam buvo ne itin meilus. Jis sielojosi, kad sūnus – suaugęs vaikinasis – ūkyje jam negali padėti ir visą laiką bus tik našta. Ir jei nebūtų buvę motinos ir jos meilės, Samkos jaunystė gimtuose namuose būtų buvusi labai liūdna. Ateitį jis įsivaizdavo visai niūrią. Ir kaip dažnai nutinka taip, kad būtent tie žmonės, kurie negali judėti, sugeba nuveikti didesnius darbus. Taip atsitiko ir jam.

Kartą per šventes po pietų sėdėjo Samka sode. Jautėsi labai vienišas. Sėdėjo parėmęs galvą rankomis ir galvojo apie savo kartų likimą. Staiga prieš save pamatė kaimynų darbininką su knyga rankose.

Jaunuolių apėmė piktas pavydas.

„Štai paprastas samdinys ir gali skaityti, o aš – visai kvailas“, – pagalvojo ir labai nenoriai atsakė į draugišką pasveikinimą.

– Tu čia sėdi ir, žinoma, liūdi, – prakalbo Metodijus. – Aš atnešiau tau knygą.

Samka užsiplieskė ir liūdnai pridūrė:

– Kam man knyga, jei aš nežinau nei vienos raidės.

– Atleisk, aš nežinojau. Bet tai niekis, jeigu tu panorėsi, aš prisėsiu prie tavęs ir skaitysiu garsiai.

Taip prasidėjo jų pažintis.

Prie pat Petračų tvoros šliejosi žydo Dovydo trobelė. Jis gyveno visai vienas. Vienatve su juo dalijosi dvi ožkos. Su jomis ištisas dienas klaidžiojo po kaimus. Senas žydas rinko senus skudurus, kaulus ir kitokį nereikalingą šlamštą. Valstietės visa tai atidėdavo Dovydui, o jis aprūpindavo jas už tai siūlais ir adatomis. Anksčiau jis nueidavo su savo maišu toli, bet dabar vaikštinėjo netoliese.

Senasis Dovydas buvo labai geras žmogus. Bet besišypsančio jo niekas niekada nematė.

Savo gyvenime senasis Dovydas matė daug vargo, bet ištvėrė visa tai kantriai. Tarp kitko, pasakojo, kad Dovydas, prieš apsigyvendamas Gradove, buvo vedęs, bet kažkas paviliojo jo žmoną. Kita vertus, kas žino, teisybė tai buvo ar ne.

Iš kitos pusės prie Ondračiko gyveno Martynas Podgaiskis. Tai jam buvo ne ypač malonu. Martynas buvo batsiuovys ir didelis girtuoklis. Jo visi vengė.

Su juo gyveno motina, o žmona negalėjo pakelti jo girtuoklystės ir geriau jau išėjo tarnauti, todėl atsiųsdavo vaikams drabužių, avalynės. Kitaip jie žiemą galėjo sušalti. Atsidėkodama už vaikų priežiūrą, kai ką duodavo ir uošvei. Bandė kurį laiką padėti ir vyrui, bet jis viską pragerdavo. Nusivylusi daugiau nieko nebesiuntė.

Kartą Metodijus rado Podgaiskį be sąmonės – girtą, įkritusį į balą ir vos neuždususį. Burna, nosis, ausys buvo pilnos dumblo. Pakelti jo girto Metodijus neįstengė. Laimei, pro šalį ėjo čigonas. Metodijus paprašė jo padėti, ir jie dviese nunešė nelaimingąjį prie Ondračiko namų, paguldė daržinėje ant šiaudų.

Metodijus pašildė vandens ir kruopščiai apiplovė Martyną, nes šis buvo purvinas kaip kiaulė. Martynas šiaip taip atsipeikėjo, nustojo plūstis. Kada Metodijus sušukavo jam plaukus, nuskuto, nukirpo

nagus, Martynas gan padoriai atrodė. Net pats nusi-
stebėjo ir pasakė:

– Nejaugi ir aš galiu būti panašus į žmogų?

Nuo šios dienos Ondračiko samdinys girtuokliui turėjo didžiulę įtaką: su Podgaiskiu jis galėjo dar-
ryti, ką norėjo. Jis privertė Martyną dirbti, ir jis turėjo jam pažadėti, kad neprisilies prie taurelės, kol nebaigs darbo. Ir iš tikrųjų, Martynas negėrė. Kad batsiuovys vakarais neliūdėtų, jis ateidavo pas jį ir ką nors skaitydavo iš jo motinos knygų, iš Biblijos, iš giesmyų, o dar ir iš žurnalų, kuriuos pats atsinešdavo.

Buvo jau lapkritis. Darbo vakarais visai suma-
žėjo. Be darbo buvo liūdnoka. Todėl senis Ondra-
čikas, Metodijaus šeimininkas, džiaugėsi, kad jo samdinys turi žurnalų. Per savo ilgą gyvenimą apie knygas jis negalvojo, bet suprato, kad žurnalai – naudingas dalykas. Tuo labiau, kad šis turėjo ypa-
tingų, gyvenime praverčiančių žurnalų. Juose buvo rašoma, kas darosi pasaulyje, kas kur įvyko, ir apie tai, kaip reikia gyventi margame pasaulyje, kaip to moko Dievo tiesa.

Ligota šeimininko žmona taip pat buvo paten-
kinta samdiniu.

– Jis rūpinasi manimi kaip sūnus ir apskritai jis nuostabus. Jis įtikino mano vyrą pastatyti nedidelę

krosnelę ir nuo to laiko, kai Dorka gamina kieme, man pasidarė žymiai lengviau: negalėjau pakęsti virtuvės kvapų. Kad vyras nepyktų dėl to, kad sukūrenama daug malkų, jis iš miško parvežė du vežimus. Žodžiu, jeigu kitiems reikia įsakinėti, tai Metodijus daro viską pats.

Kartą vakare Podgaiskis atėjo pas Ondračiką ir atnešė batus, kaip tik tuo metu, kai Metodijus skaitė šeimininkams. Jie įėjusįjį pakvietė sėsti. Jis buvo visiškai blaivus.

Paskutiniu metu batsiuovys ateidavo pas Metodijų, o Metodijus daugiau pas jį nevaikščiojo. Tai buvo patogiau visiems. Taip susirinkdavo kartu visa draugija.

Tik pradėjus temti, Metodijus eidavo pas Petračius. Moterys jau seniai išnešiojo žinią po kaimą, kad Metodijus moko Petračių sūnų rašto.

Kartą Metodijus paklausė šeimininkės, ar negalėtų atsivesti Samkos.

– O kodėl gi ne? – atsakė šeimininkė. – Greičiau laikas praeis vargšeliui.

Taip ir pradėjo rinktis visi kartu, ir žiemos vakarai praeidavo nepastebimai. Daug buvo suplėšyta plunksnų. Andrejus daugiau nebesiautėjo su kaimo bernais. Ondračikas nebesilankė smuklėje, o pjaustinėjo šaukštus. To jį išmokė Samka.

Kartą, kai visi taip buvo susirinkę, Dorka pranešė, kad senasis Dovydas serga.

– Jam tikriausiai šalta ir vargu ar turi malkų krosniai kūrenti.

Metodijus nieko nepasakė. Jis tuo metu baigė skaityti knygą. Pabaigęs tuoj pat atsistojo:

– Labos nakties!

– Pamatysite, jis nuėjo pas žydą, – pasakė Andrejus.

– O, jis eina ten dažnai, – įsikišo Samka. – Aš ne kartą mačiau, kaip nešė Dovydui vandenį.

– Nagi, Andrejau, pažvelk pro langą, ar yra jis ten ir ką daro? – šūktelėjo Dorka.

Andrejus išėjo. Praėjo nemažai laiko, kol jis sugrižo.

– Matei Metodijų?

– Taip. Žydas guli lovoje, o jis išvirė jam arbatos. Dabar jis jam skaito knygą.

– Ką jis gali jam skaityti? Dovydas moka tik vokiečių ir žydų kalbą, o mūsiškai, slovakiškai, nesupranta. Jis pats man sakė, – nustebo Samka.

Vis dėlto senasis žydas taip įdėmiai klausė, nenuleisdamas akių nuo Metodijaus.

– Nuostabus žmogus! Nenusisuka nei nuo vieno! – netyčia prakalbo Podgaiskis.

– Tikrai nuostabus! Ir ačiū Dievui, kad jis pas

mus, – pritarė šeimininkė. – Nuo to laiko, kai jis pas mus, mes visad žinom, kaip gyvena mūsų vaikai Amerikoje. Pirmiau mes ištisus mėnesius apie juos nieko negirdėdavome. Niekas iš mūsų negalėdavo dorai parašyti laiško, o jis rašo tiksliai tai, ką aš pasakau. Ir vaikai labai patenkinti. Tik niekada nesutinka, kai aš prašau, kad parašytų ką nors apie save.

– Kam gi apie mane pasakoti? – atsako jis.

Praėjo žiema, atėjo pavasaris. Kaimiečiai apie Metodijų daugiau nesužinojo, negu buvo anksčiau girdėję.

Kartą sekmadienį Ondračikas su Metodijum stovėjo sode. Prieš juos tvyrojo pelkė su nedideliu kalneliu, apaugusiu skurdžia žole ir krūmais.

– Paklauskite, šeimininke, – pasakė Metodijus ir parodė ranka į pelkę, – tai gadina visą ūkį. Jūs turite nupirkti ją iš bendruomenės.

– Aš? Kam? Ką aš su ja darysiu? – Valstietis nustebo, kad toks protingas samdinys gali duoti panašius pasiūlymus.

– Ką daryti? Kalvelę galima išlyginti: iš molio išeis geros plytos, o kita žeme galima užpilti pelkę.

– Plytų man nereikia, o laukų užtenka. Kam man ši dumblynė?

– Žinote ką, – nepasidavė Metodijus. – Jūs vis

dėlto nupirksite šį naudingą daiktą savo vardu, o paskui iš jūsų aš perpirksiu. Man patinka čia pas jus. Aš turiu du šimtus guldenų ir palengva per dvejus metus pasistatysiu čia trobą ir būsiu jūsų kaimynas.

Juokėsi valstietis iš Metodijaus, bet samdinys nejuokavo. Nedavė jis ramybės šeimnininkui, kol šis nupirko pelkes su kalvele. Vėliau jis perpardavė ją savo samdiniui.

Jie susitarė, kad Metodijus, kol prasidės darbai, dirbs savo sklype kiekvieną dieną po tris, o paskui po dvi valandas.

Baigėsi sėja, ir Metodijus kreipėsi į šeimnininką:

– Žinote ką? Dabar bus dvi ar trys laisvesnės savaitės. Tai štai: aš jums prižadu ketvirtį metų dirbti nemokamai, jei jūs šiam laikui išleisite pie-menį Andrejų padėti man dirbti savame sklype.

– Nesvarbu mano sutikimas, – atsakė jis, – aš net pats pasiruošęs tau padėti, jei iš tikrųjų pamatyčiau, ką tu nori daryti. Juk jeigu tu turi du šimtus guldenų, tai už juos gali nusipirkti sau geresnį namelį.

Šeimnininkas sutiko, ir Metodijus pradėjo savo darbą. Kaimynai stebėjo, kaip gimsta stebuklas, kurį sumanė Ondračiko samdinys. Kartu išėjo dirbti Metodijaus nusamdyti Podgaiskis ir jo motina, paskui ir Andrejus. Truputį padėjo ir Dorka. Net ir Ondračikas kapstėsi ant kalvelės ir padėjo užpilti

pelkę. Nuo kalvos išvežė tiek molio, kad ne tik sulygino sklypą, bet ir pakėlė aukščiau gatvės.

Iš mokyklos sodo Metodijus nupirko sodinukų ir pasodino juos trimis eilėmis. Vasarą medžiai sužaliavo. Išėjo puikus sodas.

Tada ėmėsi plytų. Kai pagalbininkus pašaukė derliaus nuimti, plytas darė Podgaiskiai. Pagaliau ir juos pakvietė rugiapjūtė.

– Kas galėjo pagalvoti, kad Ondračiko samdinys mums duos tokį gerą uždarbį, – kalbėjo Podgaiskio žmona, šlovindama Metodijų. – Pats Dievas jį mums pasiuntė.

Martynas daugiau nebegėrė. Jis labai gailėjosi dėl praeities ir prašė Dievo atleidimo dėl padarytų klaidų.

II SKYRIUS

Buvo puiki vasaros diena. Žmonės ėjo pažiūrėti derliaus. Iš paskos susiruošė ir Petračas.

Jis jau ruošėsi užsivilkti švarką, kai staiga į kambarį įėjo Metodijus. Į tokį svečią Petračas negalėjo

nekreipti dėmesio, nes gerai žinojo, kiek gero padarė jo sūnui, – išmokė rašto.

Petračas buvo didelis savimyla ir jam buvo apmaudu, kad jo sūnus nemokša. Todėl Metodijaus apsilankymas buvo jam malonus. Petračas žinojo, kad svečias atėjo pas jo sūną, bet jau seniai norėjo ir pats su juo pasikalbėti. Jis pasiūlė prisėsti ir pats prisėdo šalia.

– Samka tuoj grįš. Jis išėjo truputį pasivaikščioti, bet juk tu žinai, kiek daug laiko jam reikia, kad sugrižtų į namus.

– Gerai ir taip, – nusišypsojo Metodijus. – Aš džiaugiuosi, kad sutikau jus, kaimyne, ir kad jūsų sūnaus nėra namuose. Aš seniai noriu su jumis pasikalbėti ir pasakyti kai ką svarbaus.

Petračas nusistebėjo: ką gi jam galėjo pasakyti Metodijus?

– Ar jūs kada nors galvojote, kas ateity laukia jūsų vienintelio sūnaus?

– Bus elgeta! – piktai pasakė Petračas. – Kuo aš kaltas? Savo dalį jis, žinoma, gaus, bet ką su ja darys? Jokių būdu iš jo valstietis neišeis...

– Ir aš taip pat manau. Aš girdėjau, kad jūs ruošiatės priimti žentą. Bet kada jūsų neliks, kas bus tada? Jis priklausys nuo kitų malonės ar nemalonės, o juk jis vienintelis sūnus, jūsų pirmagimis!

– Dėl ko visa tai tu man sakai? – pasakė Petračas ir nuleido galvą. – Aš juk su liūdesiu žiūriu į jo ateitį... Ir kodėl jis gimė?

– Tai ne nuo jo norų priklausė, – paprieštaravo tuoj vaikinai. – Ir jūs, kaimyne, kaip tėvas taip kalbėti negalite. Jei Dievas davė jūsų sūnui gyvybę, jis nurodė ir jo gyvenimo tikslą. Jūs taip pat turite juo rūpintis.

– Tau gerai kalbėti, kada tu sveikas, bet ką su juo daryti?

– Jei jūs norite padėti savo sūnui, aš jums duosiu gerą patarimą.

– Kaip aš galiu nenorėti! – sušuko senis ir paėmė Metodijui už rankos.

– Jūs gyvenate pagrindinėje gatvėje. Žmonės iš apskrities praeina pro šalį. Pristatykite prie namo priestatą ir atidarykite ten krautuvėlę. Jis galės pardavinėti lašinius, miltus ir kitas prekes. Jūs dažnai būnate mieste ir iš ten galite parvežti visa, kas bus jums reikalinga. Išleiskite tam nors vieną kitą šimtą guldenų, bet jūs užtikrinsite sūnui ateitį. Kol jūs būsite gyvas, jį išlaikysite ir juo rūpinsitės. Vėliau, kai jis sustiprės ir taps vyru, galės vesti. Už jo mielai eitų kiekviena padori mergina.

Su Deivo pagalba aš išmokiau Samką skaityti, – toliau tęsė Metodijus, o Petračas tuo metu tik

linksėjo galva ir žiūrėjo nustebeęs į jį. – Aš kalbėjau su senuoju Dovydu. Jis sutinka pamokyti jį aritmetikos ir duoti reikalingų žinių prekybai. O prekyboje niekas taip gerai nenusimano, kaip senasis žydas. Pasitarkite su žmona, o aš tuo metu trumpam nueisiu su jūsų sūnum į mišką.

Nespėjo Petračas nė apsidairyti, kaip kambaryje liko vienas. Pažvelgęs į langą, pamatė, kaip Metodijus gyvai kalbėdamas vedėsi su savim Samką.

– Ir ko jis čia man prikalbėjo? – galvojo likęs vienas senis. – Ir ką jis galvoja? Kuo čia dėta tavo knyga! Tik pagalvokit! Viskas taip nepaprasta, kaip su jo užpilta pelke... Samka teisingai sakė, kad Metodijus tikriausiai daug važinėjo po margą pasaulį ir daug yra matęs. Jis iš tikrųjų teisus. Ir aš pats džiaugčiaus, jei iš mano vaiko kas nors išeitų.

Petračas pasikvietė žmoną. Ji taip pat buvo susiruošusi į laukus derliaus pažiūrėti. Tačiau jie šį reikalą nusprendė atidėti ir ėmė svarstyti, kaip geriau įtaisyti sūnų. Motina net atjaunėjo iš džiaugsmo, pamaniusi, kad iš jos sūnaus gali kas nors išeiti.

Tuo tarpu, kai jiedu sėdėjo ir kalbėjosi, Metodijus kaimyniniame ažuolyne didžiuliu ratu susėdusiems vaikams kažką pasakojo.

Kaimo vaikai jį gerai pažinojo. Be to, mažieji

jaučia gerą žmogų ir prie jo lipte limpa. O Metodijus iš tikrųjų mylėjo vaikus. Jis už savo kalvelės iškasė prūdą, kad jie galėtų maudytis. Taip pat supylė pylimą, kad būtų patogų gaudyti žuvį. Sunkiais atvejais visada padėdavo piemenukams.

Pavasariį, jei vakare likdavo laisvo laiko, jis darėdavo iš karklų vytelių švilpynes, purkštuvus ir papliauškas iš šėivamedžio, tarškučius iš riešutų. Tokių niekučių buvo pilnos jo kišenės ir dosniai jais apdovanodavo vaikus.

Todėl vaikai pulkais lankė jam iš paskos, kur jis bebūtų, ar lauke, ar kaime ir vis pavymui šaukė: „Dėde Metodijau! Dėde Metodijau!“

Dažnai duoną ir sūrį, kuri šeiminkė įdėdavo į laukus Metodijui, suvalgydavo visa armija mažųjų draugų.

Bet didžiausias vaikų džiaugsmas būdavo, kaip ir šiandien, jiems susėsti ratu ir klausytis.

– Taip, kaip dėdė Metodijus, niekas kitas pasaulyje nemoka pasakoti, – tai buvo bendra vaikų nuomonė.

Štai ir dabar: avys ir karvės ganėsi netoliese, o vaikai tylut tylutėliai sėdėjo ir laukė pasakojimo.

Vienas berniukas rankose laikė rastą negyvą kregždutę.

– Kregždutė?! – pamatė Metodijus paukštelį ir

pagalvojo, ką čia papasakojus vaikams. – Norite, aš jums papasakosiu apie kregždes?

– Taip, taip, apie kregždes! Apie kregždes, dėde Metodijau!

– Taigi klausykite! Štai kaip atskrido kregždutės pas mus. Toli toli šalyje, kur per Kalėdas žaliuoja medžiai ir noksta vaisiai, kur auga nepaprastos gėlės, kurių mes net nežinom, bet ten, kur daugiau-siai veisiasi gyvatės, nuo kurių apima siaubas, ten, tolimoje Afrikoje, mūsų kregždutės nutarė susitikti.

Tai buvo nepaprastas susirinkimas. Anksti rytą visos kregždutės išsimaudė švariame vandenyje, pasitaisė plunksnų papuošalus, ir dabar kiekviena atrodė lyg išsipusčiusi panelė: juodi plaukai lygiai sušukuoti, maži juodi kūneliai atrodė lyg aksominiai, akutės juodos, ant krūtinės tamsi liemenė, o dar baltos pirštinaitės ir suknelė su ilgu šleifu, kaip rūmų damos.

Į Afriką kregždės skrido iš visų šalių, skrido šimtai, tūkstančiai. Ir kai visos suskrido, pradėjo susirinkimą. Pradėjo čiulbėjimu ir malda. Jūs nustebote? Netikit, kad kregždės meldėsi? O kodėl gi ne? Jos, kaip ir žmonės, jaučia džiaugsmą ir liūdesį ir joms reikia Kūrėjo pagalbos. Aš esu įsitikinęs, kad čiulbėdamos kregždutės kūrė Dievui malda.

Taigi, jos pradėjo malda. Paskui visos nutilo, ir

joms buvo pranešta, kad atėjo laikas palikti Afriką ir grįžti į savo gimtinę. Reikėjo bendrai visoms nutarti, kurią dieną ir kurią valandą skristi, ir nustatyti taisykles, kaip elgtis skridimo metu.

Kregždutės išsirinko iš savo tarpo pačią vyriausią, svarbiausią patarėją ir ėmė atidžiai jos klausytis.

– Rytoj auštant prieš skrydį visos turime atvykti į kasmetinę mūsų susibūrimų vietą. Kas pavėluos – pasiliks Afrikoje. Iš ten mes iš pradžių skrisime virš nuostabių kraštų, kol pamatysime jūrą – didelį vandens plotą.

Įsiminkite, kad mes turime skristi kartu, ir jei kas atsiliks, tam grės pavojus – plėšrieji paukščiai. Plėšrūnai bijo paukščių pulko, o mažytį atsilikusį paukštelį jie būtinai sudraskys.

Kol skrisime sausuma, jūs turite griežtai laikytis vienos taisyklės: dažnai ir ilgai ilsėtis. Ir dar: jeigu pasitaikys daug vabzdžių, jūs neturite persiėsti, kitaip bus sunku skristi.

Prie jūros vėl susirinksime, o paskui visiškai atsiduosime į Kūrėjo rankas: tolimesnis kelias – pavojingas. Jūs, išskyrus vandenį, nieko nepamatysite. Tik vanduo ir vanduo ir nieko daugiau. Ir nėra vietelės, kur būtų galima pailsėti. Vienas Dievas tegali suteikti jums jėgų. Per jūrą galės perskristi tik

tos kregždutės, kurios griežtai laikysis Dievo nurodymų ir melsis. Todėl melskimės. Malda pradėsime savo kelionę ir melsimės keliaudamos.

Visas subūrė malda, ir susirinkimas baigėsi.

Kitą dieną didelis ir gražus upės krantas buvo visiškai juodas. Iškart atskrido čia šimtas kregždžių, po to – tūkstantis, penki tūkstančiai, dešimt tūkstančių ir pagaliau tiek, kad net suskaičiuoti nebuvo įmanoma.

Po sparnuočių stovyklą tai šen, tai ten skraidė senos, žilstelėjusios kregždės ir žiūrėjo tvarkos: jos buvo išrinktos vedlėmis. Kai kurios kregždės – vedlės buvo visiškai baltos. Taip baltos ir švarios, kad, rodos, nėra mačiusios jokios dulkelės. Jos kvietė visas melstis ir paklusti Dievui, visus mylinčiam Tėvui.

Pulkuose buvo daug kregždučių jauniklių, kurios išdykavo lyg maži vaikai. Jos matavo savo sparnus ir bandė, ar gali gerai skraidyti, ar ne. Jos manė, kad perskristi per jūrą – vieni niekai. Jos užmegzdavo tarpusavy pažintis ir net pešėsi.

– Baikite! – ramino jas sena kregždė – vedlė. Jūs nei su kuo neturite peštis, nei su kuo kovoti snapu ar nagais: jus saugos pats Dievas. Jūsų rūpestis – melstis, tikėti ir skristi. Jeigu jūs pradėsite kariauti su kiekvienu plėšrūnu, jūs niekada nepasieksite tikslo.

Kitos jaunos kregždutės buvo užsiėmusios savais reikalais. Jos, lyg mažos mergytės ar lengvabūdės merginos, nenutildamos plepėjo apie tai, kokia kieno suknelė, kas gražiau sušukuotas, kieno šleifas ilgesnis.

Išmintingoji kregždė atskrido ir prie jų:

– Galvokite apie Dievą ir apie būsimą tolimą kelią. Grožis neišgelbės jūsų nuo žūties. Jei, skrendant virš jūros, kurią išstiks nelaimė, ji žus kartu su savo grožiu.

Senosios kregždės rinko į būrį jaunikles, jas tvarkė, ypač peštukes, nes jos buvo labai pasišiaušusios. Paskui visos užgiedojo giesmę ir iš nesuskaičiuojamų tūkstančių mažų krūtinėlių išstrūko:

– Lik sveika, Afrika! Viso gero! Sudie!

Pasislėpė saulė už sparnuočių debesų, ir žmonės, metę visus darbus, žiūrėjo į paukščius, sakydami:

– Kregždutės namo skrenda.

Taip, tai buvo malonus kelias. Žemai driekėsi neįprasto grožio miškai, upės, laukai, pievos, kaimai. Kaip ir buvo įsakiusios vedlės, kregždutės ilgai ir dažnai ilsėjosi ir dėl to nei viena neįjautė nuovargio.

Pagaliau toli pasirodė jūra.

– Sustokite! – pasigirdo įsakymas.

Daugelis nesustodamos norėjo skristi toliau, bet

vedlēs neleido: sparnai reikalavo poilsio, juos sustiprinti reikėjo malda.

Vedlēs apžiūrėjo pulką. Jei kas turėjo kokių žaizdų, nors truputį sulamdytą sparną, ar kitą ligą, turėjo pasisakyti. Kitos jų lauks tol, kol šios pasveiks.

Vienos pasisakė apie savo negalias, kitos, neatkreipusios dėmesio į smulkmenas, nutylėjo, nors kelyje ir smulkmenos gali pakenkti.

Dar kitos kregždutės nusikalto kitkuo: kai aplinkui matė daug vabzdžių, negalėjo atsilaikyti ir rijo vieną po kito. Išmintingų kregždžių perspėjimas, kad perskristi jūrą galės tik tos, kurios atsispirs savo norams, nepadėjo: jis per vieną ausį įeidavo, per kitą išeidavo.

Per tas kelias dienas, kai ilsėjosi prie jūros, godžiosios kregždės taip sustorėjo, sutingo, kad kur tik neatsitūpdavo, tuoj užsnūsdavo, o jei nesnaudė, tai skersomis žiūrėjo vėl į vabalėlius. Kai kitos susibūrusios meldėsi, jos snaudė ir net kai visos giedojo, jų balsų nesigirdėjo; jei ir giedojo su visomis, tai jų mintys nukrypdavo tik į mašalus.

– Taigi, vardan mūsų Kūrėjo, skrendam toliau! – nuvilnijo per pulką. Ir tūkstančiai balsų vėl sušuko:

– Sudie, Afrika! Tesaugo tave Dievas! Mes skrendame už jūrų į namus.

– Į naa – muu – s! – atkartėjo aidas.

Ir štai tos kvailiukės, kurios dar neseniai manė, kad jūrą perskristi – niekai, greitai įsitikino, kad jūra didelė. Jos ilgai skrido ir niekur nieko nematė, išskyrus bekraštį vandenį.

Ir kojos, ir sparneliai pavargo, galvutės linko, akys ieškojo, o, kaip godžiai jos ieškojo vietos poilsui, bet vedlės viena šaukė:

– Skriskit, skriskit!

Tos, kurios krante nutylėjo savo sužeidimus, sulamdytus sparnus, dabar viena po kitos krito į gilų vandenį. Jeigu krisdavo sveika kregždė, vanduo kurį laiką nešdavo ją, o paskui ji, atgavusi jėgas, pakildavo ir skrisdavo toliau. Silpnesnės negalėdavo pakilti, nirdavo į vandenį ir skendo.

Tos, kurios apsirijo mašalais, ėmė atsilikti iškart nedaug, o paskui daugiau ir daugiau. Jėgos silpo.

– Palaukite mūsų! Palaukite! – šaukė ir meldė jos.

Veltui. Atsakymas buvo vienas:

– Skriskit! Skriskit!

Kitaip ir negalėjo būti, nes Dievas kiekvieno paukščio sparnams davė tiek jėgų, kiek jų reikėjo jūrai perskristi. Su kiekviena nauja minute jėgų vis mažėjo, ir paukščiai negalėjo laukti.

Nelaimingos nepaklusnios būtybės! Ten, krante, jos negalėjo atsispirti savo norams, godumui, o dabar jos buvo sunkios ir turėjo žūti jūroje.

Be to, įsisiautėjo jūroje audra, ėmė lyti. Kregždės šimtais krito jūron. Lengvesnės ir stipresnės išsigelbėjo, silpnesnės visos žuvo dėl savo nepaklusnumo baisiose jūros gėlmėse. Daugiau jos nematė nei savo tėvynės, nei savo lizdų.

Kai kregždutėm pasidarė visai sunku, tolumoje jos pamatė laivą ir puolė ten. O! Koks tai buvo džiaugsmas. Jūreiviai, tiesa, nesidžiaugė, bet keleiviai buvo apstulbę nuo mielo jų čiulbesio ir per kregždutes perduodavo linkėjimus tėvynei.

Vienu metu visos kregždutės ant rėjų sutilpti negalėjo, todėl ilsėjosi pasikeisdamos.

Greitai pakilo vėl nauja audra, ir kregždutėms atrodė, kad tai galas, visos jos žus.

– Ne, mes išsigelbėsime, nežūsim! – šaukė vedlės. – Tikėkite ir melskitės: Dievas mus stiprins!

Staiga kregždės, skridusios priekyje, ėmė šaukti:
– Žemė! Žemė!

Paukščių pulkas džiūgavo. Paukščiai sukauptė paskutines jėgas. Krantą pasiekė tik tos kregždės, kurios iki paskutinio momento tikėjo Aukščiausiojo pagalba. Kurios prarado viltį, krito ir žūdavo net prie pat Europos krantų.

Truputį pailsėjusios, jos vėl susirinko kartu. Pradėjo jos nuo maldos ir džiaugsmingos padėkos giesmės maloningam Kūrėjui už pasiųstą joms

palaiminimą. Iki šiol jos skrido drauge, dabar atėjo išsiskyrimo metas. Kiekviena kregždutė turėjo skristi į savo gimtąją vietą.

Būryje buvo kregždučių iš Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos, Rusijos, Austrijos, Vengrijos ir kitų šalių. Iškart susiskirstė pagal šalis, po to pagal sritis, ir pagaliau pagal miestus ir kaimus.

Prieš išskrisdamos, kregždutės padėjo vedlėms, po to atsisveikinusios nuskrido kas sau į savo pusę. Skrisdamos šaukė viena kitai:

- Kur jūs?
- Mes į Peterburgą!
- O mes į Maskvą!
- O kur jūs skrendate?
- Į Romą!
- Į Vologdą!
- Į Paryžių!
- Skriskite su Dievu! Laimingo kelio! Skriskite!

Taip skrido kregždutės iš Afrikos per plačią jūrą kiekviena į savo kraštą, į savo miestą, į savo kaimą, kiekviena į savo gimtąjį lizdą. Jos atskrido ir į mūsų kaimą, po mūsų stogais. Atskrido garsiai džiūgaudamos, ir mes joms džiaugsmu atsakėme:

– Oi, kregždutės parskrido! Greitai, vadinasi, vasara.

– Štai kaip, vaikai, grįžo kregždutės namo, –

užbaigė Metodijus. – Ar taip ir jūs grįšite į namus? O gal jūs manote, kad jūs jau namuose ir liksite čia amžiams?

– O ne, – prieštaravo vyresnieji, – mes juk visi turime numirti!

– O kas bus po to?

– Po to į kapus! – sušuko visi.

– Į dangų! – pasakė kiti.

– Taip, į dangų, į savo Tėvynę. Bet kaip jūs manote: ar kiekvienas pateks į dangų? Ką kregždutės darė, kad pasiektų Tėvynę?

– Jos meldėsi, pakluso Dievo valiai.

– Neėdė daug mašalų, – pasakė vienas mažylis.

– Tai žiūrėkite: jeigu kas nori sugrįžti į dangiškąją Tėvynę, tas turi ne savo norus tenkinti, o vykdyti Dievo valią ir nedaryti to, kas uždrausta Dievo. Mes gyvenam ne tam, kad tarnautume sau. Mes turime tarnauti Dievui būdami žemėje. Pasakykite man eiles iš Evangelijos, kurių aš jus išmokiau!

„Žmogaus Sūnus irgi atėjo, ne kad jam tarnautų, bet pats tarnauti ir savo gyvybės atiduoti kaip išpirkos už daugelį“ (Mt 20, 28) ir dar „Žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę“ (Lk 19, 10).

– O ar žinote, kas tas Žmogaus Sūnus? – paklausė Metodijus.

– Taip, tai Jėzus! – sušuko vaikai.

– Ir ką jis atėjo išgelbėti?

– Mus!

– Taip, mus! Tave, mane, tavo artimus, mūsų priešus, visą žmoniją. Jis atėjo, kad numirtų ant kryžiaus už mūsų nuodėmes. Ir tas, kas seka Jėzumi savo gyvenime, stengiasi galvoti, jausti ir elgtis taip, kaip mokė Išganytojas, Jis išgelbėja jį ir šiam nereikia kentėti dėl savo nuodėmių. Tai didžiulis džiaugsmas. Kiekvienas tikintysis veržiasi į dangų, kaip į savo Tėvynę, į savo gimtąjį lizdą. O dabar eikite: jūsų gyvulėliai nerimauja. Ir neužmirškite, kokiū būdu kregždutės iš tolimos šalies sugrižo į savo gimtinę. Saugokite save, prisiminkite, kokią tolimą kelią joms teko įveikti, o jį įveikti sugebėjo tik protingosios. O kurios buvo nusiteikusios lengvam keliui, paskendo jūroje.

Vaikai vienas po kito nubėgo į pievą prie savo bandos, o Metodijus ir Samka pasiliko vieni, giliai susimąstę.

– Paklausk, Metodijau, – staiga prakalbo Samka, – kokia puiki istorija apie kregždutes! Ir jeigu mūsų kelias į namus atvaizduotas jų kelyje, tai išei-
na, kad mes visi, gyvenantys Gradove, nesame ir nebuvo teisingame kelyje.

– Tu taip manai? O kodėl? – Jo veide švystelėjo džiaugsminga šypsena.

– Todėl, kad kregždutės pradėjo kelionę malda, o mes savojoj „Afrikoj“ gyvenam taip, lyg iš tikro liktume čia amžinai. Mes nieko nepradedam ir nebaigiam malda. O ir maldos prie mūsų darbų visai netinka: visai kitaip mes gyvename.

– O kur slypi priežastis? Argi Dievas mums ne toks geras, kaip šiems mažiems paukšteliams. Ar Jis nenusipelnė, kad mes Jį gerbtume. Argi Jam neužtenka jėgų, kad padėtų mums mūsų šventose reikmėse?

– Mes negalvojam apie Jį. Gyvename lyg kurmiai patamsyje, neprisimindami, kad yra šviesa.

– Žinai ką, Samka? Kregždutės prieš skrydį į Tėvynę meldėsi kartu. Laukti, kad čia, Gradove, visas mūsų kaimas susirinktų bendrai maldai, atsiųduotų Dievui ir prašytų jėgų dvasios išgelbėjimui, kelionei „per jūrą į krantą“, – būtų per anksti. Bet pasakyk: jeigu to nė karto nedarė visas kaimas kartu, argi mes, pavyzdžiui, su tavimi dviese to negalėtume pradėti dabar čia, tuoj pat?

– Čia? Dabar? Aš manau, kad melstis reikia bažnyčioje.

– Mes kaip tik dabar esame su tavim šventovėje. Šventovėje, sukurtoje ne žmogaus rankomis, o paties Dievo... Dievas visur, kiekvienoj vietai, ir visas pasaulis – tai Jo stebuklinga Šventovė. Ar mąstei kada apie tai?

– Taip, tai tiesa, bet aš negaliu dabar melstis, aš nemoku poterių, nežinau, kaip melstis.

– Gėdykis! Nežinai, ką pasakyti Dievui? Namuose juk kalbiesi su tėvu, motina? Ir turi ką jiems pasakyti. Tau būtų sunku, jei dieną kitą tylėtum ir nepakalbėtum su jais. Kaipgi tu gali neturėti žodžių, minčių savo dangiškajam Tėvui? Apsidairyk aplink. Pažvelk į save! Visa, kas tavo yra gera, davė Jis tau. Kas gali tau padėti atsikratyti nuo blogio? Ko tau trūksta, kad perskristum per gyvenimo jūrą į dangų? Kas tau gali duoti tam jėgų? Dievas – visur ir visada. Dievas – visų mūsų dangiškasis Tėvas. Ir tau nėra apie ką su juo kalbėti? Argi tu nežinai, kaip melstis? Nejaugi tau nereikia nurodyti kelio į dangų? Nejaunereikalingos jėgos, kad gyventum šventai, teisingai, dieviškai, džiaugsmingai? Pagaliau nejaugi tu nejauti savo vidinės nedarnos ir negali surasti savo dvasios nešvarumo ir tau nesinori verksti dėl to, atgailauti ir prašyti atleidimo?

Samka tylėjo. Veidas jo buvo susimąstęs, akys gilios: jis įtemptai galvojo...

Grižo bičiuliai iš miško gana vėlai. Pasinėręs į savo mintis, Samka nepastebėjo, kaip pasikeitę jo tėvai: kokia laiminga buvo motina ir koks neįprastai malonus tėvas. Atsisėdo Samka ant priebučio ir

žiūrėjo į kregždžių lizdą, į įskrendančius ir išskrendančius paukštelių ir jo ausyse skambėjo: „Kregždės grįžo namo!...“

– Ak! – atsiduso jis, – taip būdavo kiekvienais metais, o aš nesupratau, kad Viešpats siunčia su kiekvienu paukšteliu priminimą man, kad ir man teks sugrįžti į lizdą dangaus Tėvo namuose ir kad šitai kelionei turiu kaip reikiant ruoštis.

– Žmogaus kelias į Dievą tolimes ir žmonių sukaldintas, – pasakė jam Metodijus atsisveikindamas miške. – Reikalingas kelrodis. Tas kelrodis – Dievo Žodis, Jėzaus Kristaus mokymas. Pažink jį. Išnagrinėk kiekvieną žodį, mintį ir eik pats ta kryptimi ir vesk kitus paskui save.

Samka prisiminė šiuos Metodijaus žodžius ir pagalvojo: „Teisingai, tik taip mes galime surasti teisingą kelią. Bėda tik, kad aš mažai moku skaityti. Pirma aš pats išmoksiu tą kelrodį – Dievo Žodį, o kai gerai jį suprasiu, tada ir kitiems paaiškinsiu“.

III SKYRIUS

Senasis žydas Dovydas sėdėjo prie savo trobelės po išsikerojusiu riešutmedžiu ir plonais bekraujais pirštais trupino šuniui sausą duoną. Vargšas senis buvo vienišas. Visame margame pasaulyje nebuvo artimo jam žmogaus, nieko brangaus.

Tiesa, jis turėjo trobelę, mažą sodą, riešutmedį ir suoloelį po juo, bet tai nebuvo jo gimtinė. Jo tėvynė buvo toli, o jis pats buvo atklydęs iš svetur, savo kalba nei su kuo negalėjo susikalbėti. Jis čia ir paseno, bet netpasidarė savas.

Jam buvo tas pats, kur baigti amžių. Kaime jo niekas nelaikė. Žmonės prie jo priprato, jis prie žmonių, bet abipusės meilės tarp jų nebuvo. Ir kaip gali būti, jis gi žydas. Kai žiemą jis sirgo, kaimynai žinojo, bet nė vienas neužėjo: kas gi čia rūpinsis žydu? Tik Metodijus užeidavo, toks pat ateivis šiame kaime, kaip ir jis pats. Jis pastoviai slaugė ligonį. Ir dabar tebesilanko, nevengia senojo žydo. Už tai senasis be galo jam dėkingas.

Jo dėka Dovydas labai pasikeitė. Senasis žydas buvo prie mirties ir manė, kad žmonėms jo širdis

jau mirusi. Bet staiga ji atgijo. Jį sušildė visai svetimam jaunuolis, o, be to, dar jaunuolis krikščionis.

Iš karto senasis žydas, kaip dera tikram žydui, patyrusiam nuo krikščionių daug karčių nuoskaudų, žiūrėjo nepatikliai į neįprastus poelgius atvykėlio, kuris šalia jo atsirado taip netikėtai, lyg šviesos spindulys prasiskverbė.

Kiti kaimynai nejautė jokio skirtumo tarp savęs ir Ondračiko samdinio, tačiau senasis žydas buvo labai pastabus. Jis pastebėjo tai jau tada, kai vaikas atnešė jam iš šulinio vandens, o po to pasiliko jo skurdžioje trobelėje ir taip draugiškai, lyg būtų labai mylėjęs senąjį žydą, kalbėjosi su juo. O jo niekas juk nemylėjo ir net artimiausi žmonės jį buvo apleidę.

Tačiau senasis žydas vis dėlto bijojo, kad Metodijus neturėtų kokių nors ydų, kurios būdingos kitiems vaikinams. Bet ne, iki šiol Metodijus elgėsi nepriekaištingai. Jis negėrė, žiūrėjo Dievo įsakymų ir laikėsi jų kasdien. Senasis žydas žinojo, kad jaunasis krikščionis tikrai mylėjo visus žmones. Jis slapta sekė Metodijų ir įsitikino, jog nebuvo kaimyno, kuriam jis nebūtų kuo nors padėjęs.

– Žiemą, – pasakojo senas naktinis sargas, – kada ėjau malkomis nešinas iš miško, mane pasiūvijo važiuoti Ondračikai, ir Metodijus tuojau nušo-

ko nuo vežimo, užleido man savo vietą, o pats iki namų ėjo pėsčias.

O pavasarį, kada arė pas Ondračikus, šalia jų lauko buvo senos piktos našlės Glinarkos laukas. Jos visi bijojo, nes ji siaubingai bardavosi. Metodijus suarė jos lauką. Iki tol ji nebuvo gero patyrusi nei nuo ko. O vaikinai, atvykęs iš svetur, pirmas padarė paslaugą.

Visa tai atrodo smulkmenos, bet ką dar galėjo padaryti, jei jis buvo tik paprastas samdinys? Jeigu jis matydavo, kad žmonėms sunku, ir jei jis pajėgdavo, mielai padėdavo. Žodžiu, jis darė, ką galėjo.

Žydas stebėjo, koks bus iš jo darbininkas. Metodijus čia jau seniai gyveno, ir senasis Dovydas matė, kad Ondračiko žentai ūkiu niekad taip nesirūpino, kaip šis samdinys. Ar namuose, ar lauke pastebėjęs, kad ką nors reikia pataisyti, tuoj priversdavo šeimininką tai padaryti. Patsai Abraomo tarnas, apie kurį rašoma Biblijoje, negalėjo taip ištikimai tarnauti savo ponui, kaip šis samdinys tarnavo kvailam kaimiečiui.

Dovydas laikė Ondračiką kvailu. Senasis žydas dažnai matė, kaip jam blogai sekasi darbai, tačiau padėti net nemanė. Kam jam padėti kito tikėjimo žmogui? Jis žiūrėjo į kaimietį, kaip ir kaimietis į jį.

Metodijus buvo kitoks. Žydas matė, kad sam-

dinys protingesnis už šeimininką, tačiau niekada negirdėjo, kad vaikinai būtų nepagarbiai kalbėjęs apie savo šeimininką.

Vaikinai buvo visiškai doras. Jis buvo jaunas, o Ondračikas turėjo dukterį, Petračas – net dvi. Bendras šulinys buvo kaip tik po žydo langais. Senis dažnai matydavo, kaip visos trys merginos ateidavo prie šulinio ir kaip vaikinai joms semdavo vandenį. Merginos šypsojosi jam, o jis kaip brolis šypsojosi joms. Senasis žydas lygindavo jį netyčiom su Juozapu iš Egipto. Petračo dukros buvo patvirkusios, bet ir jos Metodijaus dėka ėmė elgtis padoriau, ypač nuo to laiko, kai jis pradėjo lankytis pas Samką.

Dėl viso to Dovydas jautė vaikinui didelę simpatiją ir todėl, kai praeitą savaitę Metodijus vėl užėjo pas jį, senasis žydas labai apsidžiaugė: jis jautėsi skolingas ir norėjo kaip nors parodyti savo meilę jaunam vaikinui. Dabar atėjo vaikinai pats prašyt pagalbos: pamokyti Samką skaičiuoti ir prekiauti.

Atrodė, kad niekam pasaulyje Dovydas nebūtų iš meilės padaręs jokios paslaugos, bet kadangi šito prašė Metodijus, tai jis mielai ir draugiškai pažadėjo.

Tik paklausė:

– Ko tu rūpiniesi savo kaimynu? Koks tavo rei-

kalas? Jis turi tēvus, jie galētu patys pasirūpinti Samka.

Pasakęs šituos āstrius žodžius, senasis Dovydas laukē, kad Metodijus ims kaltinti senājį Petrača, bet išējo kitaip. Samdinyš ramiai prakalbo:

– Žinai kā, kaimyne? Jēzus Kristus mokē: „Mylēk Viešpatį Dievā visa širdimi... ir savo artimā, kaip patį save“. Jeigu āš, pavyzdžiui, būčiau silpnas, bejēgis, man būtų labai malonu, jei kas pasirūpintų manimi. Taip pat āš galvoju apie Samkā. Tēvai, žinoma, jį myli, bet jeigu jie nesugebējo padėti, kā gi padarysi? O āš žinau, kaip galima palengvinti jo gyvenimā. Dievas davē man gerā mintį, ir āš manau, kad privalau ją įvykdyti.

Dovydas sutiko. Viskā, kā vaikinās darē ir kalbējo, Dovydui patiko ir atrodē teisinga. Vieno jis negalējo pakęsti: Metodijus įkyrēdavo su savo Jēzumi Kristumi. Jis nuolat kalbēdavo apie Jēzų Kristų ir kiekvienā kartā, skaitydamas Senājį Testamentā, remdavosi Jēzumi Kristumi ir kiekvienā savo kalbā būtinai baigdavo žodžiais:

– Išgelbētojas myli mus.

Senasis Dovydas nenorējo net galvoti apie šias kalbas. Jei jis būtų galējęs jas pamiršti, jis niekada jų neprisimintų. Jis pyko ant savęs, kad sutiko klausyti istorijų apie tai, kas buvo mergelēs Marijos sūnus,

kas turėjo sutriuškinti gyvatės galvą – nuodėmę. Kas buvo Abraomas ir sūnus Dovydas, kas prisiėmė visas pasaulio nuodėmes ir kas vadinosi Mesijumi.

Metodijaus lūpose religija buvo nuostabi. Iš tikrųjų tai buvo meilės religija. Ji skverbėsi į nuoskaudų pažeistą Dovydo širdį kaip gydomasis balzamas. Būtų kas nors anksčiau prakalbęs apie Jėzų, jis tik būtų niekinamai pasijuokęs, todėl kad niekas iš tų, kurie gyveno šalia ir vadino save krikščionimis, negyveno pagal Jėzaus Kristaus mokymą.

Jie bardavosi, pešdavosi, net žudydavo ir vogė, tampėsi po teismus ir neatleisdavo vienas kitam. Jie eidavo į bažnyčią, bet nevykdė to, kas ten buvo sakoma.

Kaime buvo dvi šventyklos: katalikų ir evangelikų. Krikščionys smerkė kitų tikėjimą, nors laikė save tikinčiais Tuo, Kas skleidė meilę ir gailestingumą. Senasis Dovydas būtų supykęs, jei kas nors kitas būtų atėjęs pas jį ir pradėjęs aiškinti Jėzaus Kristaus mokymą. Jis tada būtų palyginęs jų tikėjimą su jų gyvenimu. Bet šis mielas atvykėlis jaunuolis gyveno būtent taip, kaip reikalavo jo tikėjimas, jis mylėjo Kristų ir vykdė jo valią. Tuo Dovydas buvo įsitikinęs. O jeigu taip darė vienas, argi kiti negalėtų elgtis taip pat? Kodėl tarp jo ir kitų toks didelis skirtumas?

Senis daug mąstė apie tai. Ir niekas negalėjo jam į tą klausimą atsakyti.

– Labas vakaras! – pasigirdo netoliese.

Jis pakėlė akis: prieš jį stovėjo vaikinai, apie kurių tik ką galvojo, kurių tikėjosi greit pamatyti pas save.

– Aš maniau, kaimyne, kad negreit galėsiu jus aplankyti.

– Ir aš taip maniau, kad tu dabar ilgai neateisi.

Raukšlėtu veidu prabėgo šviesos spindulėlis, ir jis mielai pasislunko.

– Sėsk! Aš noriu sužinoti, ką sutarei su Petraču.

Metodijus atsisėdo ir apie viską smulkiai papasakojo.

– Kas žino, kas žino, – susimąstęs lingavo galvą senasis žydas, – ar pasikeis reikalai?

– Aš tikiuosi, kad bus geriau. Aš meldžiausi, kad viskas baigtųsi sėkmingai, ir tikiu, kad mano malda bus išgirsta.

Taip minutėlę pasikalbėjo, ir senukas pats pradėjo mąstyti, kaip Petračas galėtų tvarkyti šiuos reikalus. Senasis žydas vėl virto verteiva.

– Kaimyne, – pasakė tada nustebejęs Metodijus, – jeigu jūs žinojote, kad šitoj vietoj gerai sektųsi prekyba, kodėl pats nepradėjote? Ir koks gi noras jums buvo tąsyti su senais skudurais?

Vaikinas paėmė senį už rankų ir draugiškai pažvelgė į veidą, staiga patamsėjusį nuo gilaus liūdesio.

– Tu klausai, kodėl nepradėjau prekiauti? O aš tavęs paklausiu, kuriam galui reikėjo man tai daryti? Ir dėl ko gi rūpintis? Aš vienišas kaip medis dykumoje. Tik truputį padirbėdavau, kad prasi-maitinčiau, ir užteko. Be užsiėmimo aš, vienas ir varganas, būčiau numiręs. Štai aš ir dariau, ką galėjau. Bet kam gi tu man tai priminei?

Staiga ištraukė senis savo rankas, užsidengė jomis veidą, pasirėmė alkūnėmis. Minutėlę sėdėjo sulinkęs, visai priblokštas liūdnų prisiminimų. Metodijus į jį žiūrėjo su neslepiamu gailėsčiu ir užuojauta. Po to apkabino jį ir priglaudė jo žilą galvą prie savo krūtinės. Senasis Dovydas jau seniai nebuvo patyręs užuojautos ir džiaugsmo, niekam nebuvo reikalingas.

Jaunystėje jis patyrė abipusės meilės laimę, bet po to, kai laimė dingo visam laikui, kada jis karštai, bet veltui tiesė rankas tuštumon, tada užgniaužė savo širdyje bet kokį žmogiškumo jausmą, visiškai prarado pasitikėjimą žmonėmis. Jam atrodė, kad jo širdis suakmenėjo. Iš tikrųjų tai nebuvo akmuo, o buvo ledas ir jis tuoj pradėjo tirpti, kai tik jį ėmė šildyti meilės saulė.

Senukas sudrebėjo Metodijaus glėbyje lyg senas

medis audroje. Jis ėmė karštai raudoti, ir po daugelio metų raukšlėtasis skruostais tekėjo ašaros. Metodijus jam netrukdė. Jis priglaudė savo galvą prie žilos Dovydo galvos. Kadangi verkiantysis nebedengė veido, jis valė jo ašaras.

– Palik mane! – pro ašaras ištarė Dovydas. – Kodėl tu rūpinies senu žydu? Visi juk manimi bjaurisi! Tu tik vienas sielvartauji dėl manęs! Kam?

– Todėl, kad aš jus, brangusis kaimyne, myliu.

– Už ką gali mane mylėti? – iš naujo pravirko senis. – Manęs jau seniai niekas nemyli, mylėjo kažkada mane tik motina. Vėliau maniau, kad ir „ji“ mane mylėjo, bet tai buvo apgaulė.

– Kodėl apgaulė?

– Leisk mane, neklausinėk, – pasakė nurimęs senukas.

Metodijus paleido jį.

– Patikėkite manimi, kaimyne, jums būtų žymiai lengviau, jei jūs galėtumėte kam nors visa tai išsakyti, kas slegia jus ilgus metus. Išsakykite man: aš jus myliu ir galėsiu jus užjausti.

– Galbūt! – jis pakilo ir jo užgesusiose akyse žybtelėjo ugnelė. – Aš dėkoju tau, tu ir vėl palengvinai mano skausmą. Tu geras, bet žmonės blogi, ir aš galbūt apsaugosiu tave nuo nelaimės, ir tu būsi žymiai atsargesnis nei aš.

Ir senasis žydas pradėjo pasakoti: „Jei tu pažvelgsi į mano liūdną išvaizdą ir į mano raukšlėtą veidą, pusiau aklas akis, vargu ar patikėsi, kad aš irgi buvau jaunas, gražus ir stiprus, kaip medis miške arba kaip tu dabar“.

Prisiglaudė jis savo liesu kūnu prie medžio ir paėmė savo silpnomis rankomis stiprią vaikiną ranką.

– Mano tėvai paliko man gerą prekybinį verslą ir, nors aš nebuvo turtingas, bet maniau, kad mano tėvų Dievas palaimino mane, nes aš iš tikrųjų turėjau lobį... Lobis – tai mano žmona, nuostabi, kaip Libano gėlė. O prie jos vaikutis, oi, koks vaikutis! Pats Mozė negalėjo būti nuostabesnis, nors pati faraono duktė jo pasigailėjo dėl grožio. Ir kada prisimenu savo pirmąją laimę, aš manau, kad nė Adomas rojui nebuvo laimingesnis. Ir visa tai praėjo... Kaip tau tai paaiškinti? Manęs dažnai nebūdavo namuose: mano nelemtas užsiėmimas vertė palikti namus, ir aš nepamaniau tada, kad ir kiti turi akis. Vieną kartą, grįžęs iš tolimų vietų, pilnas džiaugsmo ir vilties, aš įeinu ir ... namuose nėra nieko... tuščia...

Senis susiėmė už galvos.

– Atėjo vagis, pagrobė mano akių džiaugsmą, mano lobį, mano širdies brangenybę. Ir jei tai būtų

buvęs krikščionis! Bet tai buvo savas vagis, vienas iš mūsiškių.

Aš nusiminiau. Bėginėjau po teismus ir viskas veltui: man teko duoti susitikimą skirtis. Maža to, teismas priteisė jai ir vaikutį. „Vagis“ buvo įžymesnis už mane. Jis buvo apskrities valdininkas, ir manęs niekas neklausė, iš visur varė. Niekur neradau užtarimo, net pas Viešpatį Dievą, o jiems sekėsi, lyg sviestu kas tepė, kol jie išvažiavo. Jie iš Vengrijos išvažiavo ir nebežinojau, kur mano vaikas ir kas su juo toliau nutiko.

Ak, Metodijau, kada aš visa tai prisimenu, aš, kaip ir Jobas, pasiruošęs sakyti: „Kur mano Dievas, pas kurį galėčiau nueiti ir nunešti savo dejones?“ Jis visažinis, Jis vienas žino, kas pasidarė mano dukrai Esfirijai ir mano vargšei žmonai! Žmona mane išdavė, paliko mane, bet aš niekada neturėjau minties, kad ji kalta. Ji buvo tokia jauna, kai mes susituokėm, o „jis“ buvo toks gražus ir didelis ponas. Ir jis ją suviliojo. Ir jeigu ji būtų panorėjusi grįžti pas mane, aš viską būčiau atleidęs ir mielai priėmęs atgal. Bet manęs prie jos neleido ir tikriausiai sakydavo jai, kad aš grubus ir piktas. Ji, ko gero, bijojo manęs, ir viskas buvo baigta.

Aš išbėgau iš to miesto, pasislėpiau su savo sielvartu čia, šitoj šaly, ir šią žiemą tikėjau, kad mirtis

išvaduos mane nuo liūdesio ir kad savo skausmą nusinešiu į kapus. Štai ir viskas! Tu privertei mane tau viską papasakoti ir dabar vėl atgijo praradimas, ilgesys ir – viskas! Ir kam tau to reikėjo? Kokia nauda?

– Labai didelė, brangusis kaimyne! Aš žinau dabar, ko už jus melstis, o jūs palaukite, ateis laikas ir jūs nesigailėsite dėl savo atvirumo, o dar dėkositė, kad priverčiau pasipasakoti!

Metodijus pakilo, o paskui jį ir senasis žydas. Abu jie įėjo į nedidelę Dovydo trobelę.

Kai Dovydas uždegė šviesą, Metodijus pamatė tuščius ąsočius, paėmęs juos, atnešė šviežaus vandens.

Po to sutvarkė jo menką skurdų būstą, kaip tai darydavo, kai Dovydas sirgo. Po to atsistojo prie stalo ir, atsivertęs storą Bibliją, ėmė skaityti. Senasis žydas užsidėjo ant savo žilos galvos kepurę, o Metodijus, kad neižeistų šeimininko, taip pat užsidėjo. Žydų buvo laikoma įžeidimu, jeigu klausydavai Dievo Žodžio bekepuris.

Šiandien buvo skaitomas 53 pranašo Izaijo knygos skyrius, kuriame kalbama apie būsimą Išgelbėtoją ir, nors Metodijus išsamiai aiškino, kad tai siejasi su Jėzumi Kristumi, senasis žydas neprieštaravo. Išsiskyrė jie taikiai.

IV SKYRIUS

Kartais savaitės, mėnesiai ne bėga – lekia. Taip buvo ir Ondračikams. Jie niekada taip lengvai neįveikdavo darbų, kaip šiomet, nors darbo buvo ir daug.

„Tai todėl turbūt, kad dabar mes viską pradedam ir vykdom su malda Dievui“, – manė Ondračiko žmona.

Ji pasitaisė tiek, kad galėjo pati gaminti valgi, ir Dorkai nereikėjo pasilikti namuose, ji galėjo dirbti laukuose. Senajai tik reikėjo, kad Metodijus su Andrejumi rytą atneštų vandens ir malkų.

Žodžiu, Ondračiko žmona dar niekada nebuvo taip patenkinta reikalais namuose, kaip dabar.

Anksčiau jos vyras dažnai būdavo žiaurus ir piktas, o ji irgi nelabai švelnaus charakterio, ir būdavo, kai vyras grįždavo truputį išgėręs, nors girtuoklis jis nebuvo, pradėdavo triukšmauti, ir ji imdavo stipriai vaidytis, o po to paprastai savaitę nesikalbėdavo vienas su kitu.

Dukros ištekėjo, parsivedė į namus vyrus. Žentai nenorėjo paklusti senajai: todėl ir nėjosi ūkinin-

kauti. Dabar senoji suprato priežastį: jų namuose nebuvo Dievo palaiminimo. Nesimelsdavo jie ištišus metus, o tik tada, kai eidavo priimti komunijos. Rytas kiekvienas burbėdavo kažką sau po nosimi, apie nieką negalvodami: šiaip kažkokius įsimintus žodžius, be jokio supratimo ir be jokio noro suprasti. Argi tai buvo malda? Ar tai padėka Dievui už dovanas, pasiūstas iš aukštybių. Argi galima buvo manyti, kad Dievas palaimintų tokių žmonių širdis ir savo malone nušviestų jų gyvenimą. Jų sielos buvo aklinai uždarytos. Dievo malonės spindulys į jas prasiskverbti negalėjo.

Senoji suprato, kad reikia atsigręžti į Dievą, ir iš tikrųjų visa širdimi atsigręžė į Jį. Jautė, jei kas nors ir kur nors visame pasaulyje turi būti išgelbėtas, tai ji, todėl ir atvėrė savo širdį Dievui, ir Jis įėjo į ją.

Šitaip nusiteikusi, kartą ji sėdėjo su savo vyru ir apgailestavo, kad nebuvo tokia žmona, kokia turėjo būti, ir prašė atleidimo. Ji pažadėjo, jei Viešpats leis jai dar pagyventi, uoliai tarnauti Dievui ir savo namiškiams.

Ondračikas buvo nustebintas tokiu žmonos atsiprašymu. Jis net apsiašarojo.

– Mums abiem reikia prašyti vienas kito atleidimo, – pasakė jis. Kaip ten bebūtų, tu man buvai geresnė žmona, nei aš tau vyras. Ir Metodijus buvo

teisus, sakydamas, kad toliau gyventi taip negalima. O ką tada daryti? Greičiau reikia pasakyti: „Stok ir pradėk gyventi iš naujo. Mes juk iš tikro gyvenom prieš Dievo valią“.

Aš niekam dar šito nesakiau, bet tau pasakysiu. Kai aš žiūriu, kaip gyvena mūsų samdinys, ir prisimenu, kaip aš jaunas būdamas ir iki dabar gyvenau, man darosi gėda. Ir iki jo mūsų namuose buvo Dievo Žodžio knyga, bet mes niekada jos ir neskaitėme. Ir tik dabar tai supratom. Mes gyvenome blogiau, nei kvailas gyvulys. Gyvulys neturi proto: jis tik ėda, miega ir dirba. Sielai nuo to gerumo maža, bet ir pikto nieko žmogui nedaro. O mes ne tik valgom, miegam ir dirbam, mes dar ir girtuokliaujam, juodinam visai savo sielą, įžeidinėjam Dievą, piktinam žmones. Ir kaip patys gyvenam, taip ir savo vaikus auklėjam. Nenuostabu, kad jie ir išėjo iš mūsų, ko čia gero jie būtų pas mus išmokę?

Taip taikiai, iš širdies kalbėjosi vyras ir žmona apie Dievą, apie gyvenimą pirmą kartą. O tą patį vakarą Petračų Samka vedė ilgą pokalbį sode su Dorka. Samka sėdėjo ant suolo, kurį Metodijus padarė šeimininkei, kai ji sirgo. Dorka stovėjo priešais jį, atsirėmusi į medį, ir klausėsi pasakojimo apie kregždes, jų grįžimą į namus. Po to Samka pridūrė, kad kiekvieną dieną meldžiasi, bijo tik

vieno, kad nenusidėtų Dievui. Jis papasakojo merginai, kaip išmoko iš senojo Dovydo skaičiuoti ir teisingai rašyti, ir kad tėvas ruošiasi atidaryti jam krautuve, pastatyti priestatėlį, kad jame galėtų gyventi.

Dėmesingai Dorka klausė. Ji nuo pat vaikystės gailėjosi Samkos, o vėliau galvojo būti su juo. Dabar ji džiaugėsi iš širdies, kad jo reikalai taisosi. Pirma jis negalėjo gerai vaikščioti, o dabar vaikščiojo gana lengvai, ypač jei neskubėdavo. Apskritai jis buvo šaunus vaikinąs.

Iš Samkos seserų Dorka seniai žinojo, kad Petračas sugalvojo statyti priestatą sūnui, bet, norėdama suteikti jam malonumą, neparodė, kad jai viskas žinoma.

Prie Samkos ir Dorkos priėjo Ondračikų piemuo Andrejus. Jis jau iš Samkos anksčiau girdėjo tą nepaprastą istoriją apie kregždutes ir dabar, kai Samka ir mergina kalbėjo vėl apie tai, jie visi ėmė galvoti, kaip būtų gerai, jei jie, kaip ir šitos kregždės, susirinktų visi kartu pasimelsti.

– Žinote ką, – pasakė Dorka, – jeigu kiekviena diena – tai gabalėlis kelio „namo“, tai mes turime atitinkamai pradėti ir praleisti ją. Kregždutės linksmi čiulbėjo ir meldėsi, kol dalimis praskrido visą kelią.

Vakarienei visa Ondračiko šeima susirinko kartu, ir senis – šeimininkas po valgio paprašė Metodijaus paskaityti ką nors iš Biblijos. Andrejus su Dorka džiaugsmingai susižvalgė, po to pažvelgė į tėvus ir širdyje švystelėjo mintis: „Rodos, ir jie susiruošė skristi paskui kregždutes“.

Aplinkiniai kietai tebemiegojo savo ištvirkimo ir nuodėmės guolyje, ir tik Ondračikų šeima ir jų kaimynai palengva ėmė busti. Dievo dvasia atvėrė jiems akis ir leido suprasti Šventąjį Raštą. Jie pradėjo ieškoti Dievo, pradėjo pažinti save ir suprasti savo nuodėmes. Vis dažniau ir daugiau jie galvojo apie Kristų ir, sekdami kregždučių pavyzdžiu, ruošėsi kelionei į „namus“.

Šį rudenį visame krašte gerai užderėjo slyvos. Jų buvo tiek, kad net šakos lūžo. Petračiui švystelėjo nauja mintis.

– Žinai, ką aš sugalvojau? – pasakė kartą po pietų senasis Petračas sūnui. – Aš nuvažiuosiu į bendruomenės valdybą ir paimsiu leidimą slyvinės (slyvinė – tai degtinė iš slyvų, mėgstamiausias slovakų gėrimas) gamybai. Tam nupirksime slyvų ir iš kitų, gerai, kad jos dabar pigios. Aš paimsiu patentą, o tu prekiausi degtine. Jei be kitų prekių tavo krautuvėje bus ir slyvinės, žmonės noriai lankysis.

Šie žodžiai vaikino nenudžiugino, tačiau jis nieko nepasakė tėvui. Giliai susimąstęs jis nuėjo pas Metodijų. Metodijus savo sklype kasė žemę. Netoliese dirbo ir Podgaiskiai.

– Mielai prašom, Samka. Ar koku nors reikalu?

– Taip, man reikia kai ką tau pasakyti.

Draugai pasisveikino, ir Samka papasakojo apie tėvo pasiūlymą.

Metodijus paniuro. Pykčio kibirkštis, o to niekada nepastebėdavo Samka, žybtelėjo jo akyse.

– Tai šėtonas sugalvojo ir pasiūlė tavo seniui, Samka. Ką tu pasakytum savo tėvui, jei jis įsakytų tau paimiti kastuvą ir užmušti štai ten stovintį kaimyną Martyną.

– Kokia kvailystė! Tėvas neįsakytų niekada nieko panašaus, – pasakė nusigandęs Samka, – o ir aš nė už ką niekada šito nepadaryčiau.

– Tarp kitko tu tai padarysi, tik atidaryk savo smuklę. Juk tu žinai, koks beviltiškas girtuoklis buvo Martynas Podgaiskis. Dabar jis Dievo malonės dėka pasuko nauju keliu ir atsidūrė kartu su Dievo kregždutėmis. Tu pats matai, kad niekur kitur, kaip pas mus ir jūsų namuose, nebūna: jis pats jaučia, kad dar silpnas kovoti su pagundomis. Ar tu gali užtikrinti, kad jis atsilaikys, jei jūs kaimynystėje pradėsite prekiauti degtine ir jeigu jis

vėl pajus jos kvapą? Jis ateidinės pas jus, kad nusi-
pirktų miltų ar druskos, ir ateis su tvirta nuostata
negrižti prie seno, bet juk jis ateidinės pas jus kaip
avelė į pražūtį. Tėvas pasiūlys jam išgerti, o tu jam
įpilsi, ir jis neatsilaikys neparagavęs. Jis neturės
jėgų pasipriešinti ir pirmą kartą išgers stiklinėlę, o
kitą dieną – jau dvi, toliau ir daugiau. Martynas
gers ir gers ir vėl taps girtuokliu, didesniu, negu
pirma, ir pavirs žvėrimi. Užges Dievo šviesa jam,
jo kūnas taps silpnas ir ligotas, galiausiai žus kur
nors kaip gyvulys. O išeis taip, kad susiruošė
kregždutė skristi pas Jį ir neišėjo: žuvo. O kas
pražudė? Kas kaltas? Tu, Samka, tu! Ir taip atsitiks
ne vienam Martynui. Jį visai pražudysi, o kitus
pastumsi į pražūtį. Podgaiskis negimė girtuokliu.
Buvo laikas, kai jis negėrė ir degtinės skonio net
nežinojo, o po to išmoko. O kur išmoko? Smuklėje.
Daug šėtonas ten rado sau mokinių!.. Mūsų Grado-
ve, ačiū Dievui, paskutiniaisiais metais tokios velnio
mokyklos – smuklės nebuvo, tai dabar tu nori pasi-
tarnauti velniui – girtuoklystės mokyklą atidaryti.
Ar mes su senuoju Dovydu dėl to tavim rūpinomės,
mokėme. Išmokėme – nieko nepasakysi.

Siaubo apimtas Samka susiėmė už galvos:

– Paklausk, Metodijau, nekalbėk tu taip! To
nebus. Aš nei Martynui, nei kitiems nepilsiu. Tegul

geriau mano ranka nudžiūva, arba aš pats nusižudysiu, negu tai padarysiu, apie ką tu dabar kalbėjai.

Samka nuėjo namo, o Metodijus vėl ėmėsi darbo.

Namuose Samkos laukė nemalonumas. Senis jau paskaičiavo, kokį turės pelną ir kaip sūnus ims lobti. Iš kur daugiau, negu iš degtinės, lobsta visi žydai mūsų apskrityje? Bet štai sūnus atsisako ir nieko nenori girdėti. Greičiau kalną pastumsi, nei jį. Tėvas įpyko, Samka išbalo, bet apie smuklę vis vien nenorėjo nei girdėti.

Daug piktų žodžių jam prikalbėjo tėvas, o jis tyli lyg vandens į burną prisisėmęs. Tėvas priekaištavo jam, kad jis nori elgeta būti. Jis jį maitina jau daug metų ir dabar nebenori maitinti.

– Jei nenori manęs klausyti, tai eik duoneliauti! – pasakė tėvas.

Tėvo žodžiai sukrėtė Samką iki širdies gelmių. Tuo metu, išgirdusi triukšmą, atėjo motina. Jie ėmė abu kalbinti, raminti vyrą. Gal ir būtų pavykę jai nuraminti, bet sūnų ne: jis sėdėjo lyg akmeninis. Tada ir ji supyko ant jo.

Po to atėjo ir abi seserys, dar vyresniosios dukters sužadėtinis ir jo draugas. Jie abu buvo iš kito kaimo atėję Petračų aplankyti. Jie pritarė senio sumanymui, palaikė jį ir juokėsi iš Samkos „kvailumo“.

– Jei Samka nenori, – pasakė būsimasis žentas, – tai vietoj jo paimsite mane, tėveli! Aš šį darbą gerai išmanysiu: jis pavirs auksu. Tik kartu su gėrimų krautuve dar atidarykite mėsinę, tokios juk nėra pas mus. Pamatysite, pinigai plaukte plauks. Aš į šį verslą taip pat įdėčiau šimtą kitą guldenų. Jūs juos išskaičiuosite iš Ievos kraičio, kurį žadėjote duoti. Tada mes gyvensim kartu, o Samka galės pasilikti savo sode.

Iš pradžių šis pokalbis atrodė lyg juokas, žentas norėjo tik padrašinti uošvį, bet vėliau, kaip dažnai atsitinka, jis rimtai panoro. Sužadėtinei taip pat patiko, kad ji galės pasilikti namuose prie motinos, nereikės gyventi su uošve. O motina – kokia gi motina nenorėtų šalia matyti dukrą, net ir ištekėjusią.

Motinos akys net sublizgėjo nuo minties, kad dukra neišeis iš namų. Būsimo žento pasiūlymu buvo patenkintas ir tėvas. Šitaip ir turtas liks neišdraskytas, nereikės duoti dukrai dalies. Taip, visų džiaugsmui, išskyrus Samkos, vietoje ir buvo nuspręsta.

Būsimasis žentas tik dėl akių išeidamas paklausė Samkos:

– Na kaip? Ar paklausysi tėvo? Ar man reikės pradėti šį verslą?

– Aš jau pasakiau, geriau jau elgeta būsiu, bet šio darbo nesiimsiu, – su širdgėla ištarė Samka. – Tai tiesa, kad aš turiu silpnas kojas, bet jau greičiau sutiksiu išmaldos prašyti, negu maitinsiuos iš šio velnio verslo. Aš manau, kad ir tu nepradėsi: visagalis Dievas tau neleis. Jis išardys jūsų planus, neleis jiems išsipildyti.

– Mes dar pažiūrėsime, mielas pranaše! – atsakė būsimasis smuklės savininkas ir išsiruošė su savo draugu namo.

Kitą dieną Petračas aplankė Metodijų. Ant Samkos jis jau mažiau pyko. Jis suprato, kad neteisingai elgėsi, jį ižeidė, bet jam norėjosi atsidėkoti tam, kurio dėka ir malone Samka užsispyrė. Senis žinojo, kad Ondračikų samdiny su pasišlykštėjimu žiūri į gėrimą. Metodijus įtikino negerti ne tik Podgaiskį, bet ir patį Ondračiką ir jo kitą berną Andrejų ir Samką. Jis norėjo nuo gėrimo atpratinti ir patį Petračą, sakydamas, kad tai kenkia, nuodėminga ir gėdinga.

Petračas negalėjo visą naktį užmigti. Jis nenorėjo atsiimti atgal savo žodžio, kad jei Samka nesutiks su jo pasiūlymu, šis jį išvys iš namų. Bet iš kitos pusės – išvyti sūnų iš namų – tam prieštaravo jo išdidumas ir tėviška širdis. O be to, ką pasakys žmonės!

Vakar, pykčio apimtas, jis užmiršo, kad turi tėvišką širdį, bet šiandien galvojo jis, kaip būtų buvę viskas gerai, jei ne tas Ondračikų samdinys. Na ir duos gi jam pylos!

Einant jo susinervinimas vis augo, o kai atėjęs pas Metodijų pamatė, kaip džiaugsmingai dirba tas, kuris buvo šios istorijos kaltininkas, jis tiesiog negalėjo susivaldyti.

– Ko tu prikišai į mano sūnaus galvą? – vos pasisveikinęs pradėjo jis. – Kažkoks nežinia iš kur atklydęs bastūnas mūsų namuose dar skleis nesantaiką! Koks tavo reikalas, kad aš noriu atidaryti užėigą? Ir kodėl tu kurstai mano sūnų?

Senasis žydas, išgirdęs šauksmą, priėjo arčiau ir įdėmiai ėmė stebėti jaunąjį krikščionį. Dovydas seniai norėjo pamatyti, kaip Metodijus elgsis, susidūręs su neteisybe. O dabar pasitaikė kaip tik tokia proga.

Žydas puikiai žinojo, kiek Metodijus yra padaręs gero šitam žmogui: jis išmokė jo sūnų skaityti ir rašyti. Metodijus pasielgė kaip tikras kaimynas, o dabar senis tokiu būdu atsidėkoja. Neapykantos žodžiai skriejo iš jo lūpų vienas po kito.

Žydas kaip suakmenėjęs žiūrėjo į Metodijaus veidą, o šis stovėjo taip, lyg pikti žodžiai jo visai neliestų. Senasis žydas net supyko. Jis norėjo, kad

Metodijus imtų bartis su juo, bet nieko panašaus neįvyko. Petračas pažvelgė Metodijui tiesiai į veidą. Jų akys susitiko, ir Petračas nutilo.

– Taip, tu viską pasakei, ką tau velnias ant liežuvio padėjo? – ramiai, beveik linksmai pasakė vaikas. – Dėl tų svaigalų jis, t. y. velnias, buvo mano skolininkas: nuo manęs jis patyrė daug sielvarto ir aš stebėjausi, kodėl jis mane taip ilgai palieka ramybėje. Aš net bijodavau kartais, ar tik ne blogai tarnauju Kristui. Dabar aš ramus, todėl kalbėsime apie tave. Visą, ką pats velnias primetė tau, tu jau išsakei man. Apie tai baigsiu. O dabar pasakyk, kaimyne Petračai, kuo tave įžeidžiau, ką padariau blogo tavo sūnui?

Žydas buvo sužavėtas tokiu atsaku, jis džiaugsmingai trynė rankas ir širdyje dėkojo Metodijui. Podgaiskis seniai metė kastuvą ir stovėjo šalia sustingęs iš nuostabos, nežinojo, ką ir galvoti apie senąjį Petračą.

– Tai dėl ko būtent ant manęs pyksti? – vėl ramiai pakartojo Metodijus.

Ramus ir be pykčio vaicino klausimas pastatė senį į keblią padėtį. Bet jis vėl susikaupė ir vėl norėjo pradėti bartis. Tačiau suprato, kad jo pyktis – silpnas ginklas, ir žodžiai įstrigo jo gerklėje.

– Samka nenori, – pareiškė jis, atsisukdamas

į senąjį Dovydą. – Jis bijo, kad jei Podgaiskis pradės vaikščioti pas jus, tai vėl taps toks, koks buvo pirma. Lyg atrodo, tik atidaryk karčėmą, ir žmonės tuoj taps girtuokliais ir negalės gerti saikingai. O svarbiausia, Podgaiskis gali ir neiti pas mus. Jis ir neišdrįs – aš jo neįleisiu.

Paskutinius žodžius ištarė su tikra panieka ir tai užgavo Podgaiskį.

– Būk ramus, Petračai, – pasakė Martynas, artindamasis prie jo, – aš ir be tavo draudimo neįleisiu į tavo namus, kur tu sumanei velnio spąstus, kad įviliotum žmones ir siurbtum jų kraują. Jei tu ir pats kviestum, aš ir tada neperžengčiau tavo slenksčio. Bet niekada, įsimink tai, niekada neužmiršiu tavo sūnaus, nes jis manęs ir panašių į mane pagailėjo ir nepanoro galutinės mūsų žūties. Kur jis bebūtų, aš laiminsiu jį.

Podgaiskio balsas nutrūko, ir jis pravirko. Jis verkė iš karta apmaudo, kad štai taip galima jį niekinti: kas nori, gali jį išvaryti, uždaryti duris. Petračas žiūrėjo į verkiantį ir jautėsi lyg žemę pardavęs.

– Ką gi, kaimyne, – pratarė Podgaiskio motina. – Tau atrodo didelė nelaimė, tai tavo bėda, kad tavo sūnus toks nepaprastas. Ir jums atrodo didelė neteisybė, kad Metodijus išmokė jūsų sūnų pamatyti tą

blogį, kuris galutinai gali pražudyti žmogų. Aš turiu tik vieną sūnų, ir jis buvo mano džiaugsmas, kol neragavo svaigalų. Jūs matėte, koks tai kryžius buvo man; ir jūs, ir jūsų žmona ne kartą mane nuo jo gynėte. Ir dabar, kada maloningasis Dievas pagailėjo mūsų Martyno, pasiuntė jam gerą žmogų, kuris išgelbėjo jį, jūs šitą žmogų dabar keikiate, koneveikiate.

Pažiūrėkite į mano sūnų, paklauskite jo dejoinių, ir jeigu jums vietoj širdies akmuo, tai atidarykit savo smuklę.

Po to senoji priėjo prie sūnaus ir pasakė:

– Neverk, brangusis mano, Dievas tau padės! Tu dar ne senas, ne viskas prarasta, tik nesupykink Dievo. Neverk, kelk, einam dirbti!

Martynas paklausė, atsistojo ir ėmė kasti. Metodijus taip pat ėmė dirbti, ir Petračui neliko kas daryti.

Jis suprato, kad tai, ką jis rengėsi daryti, buvo bloga ir kad žmonės ne veltui pyko ant jo, bet nusileisti jis nenorėjo. Jis nuvyko į bendruomenės valdybą prašyti leidimo vyno gamybai. Leidimo jam nedavė.

„Tai niekis, – pagalvojo jis, – aš su kuo nors susipažinsiu ir kartu darysim vyną“.

Draugą susirado greit. Kiek puikių slyvų, kurios

Viešpaties buvo sukurtos žmonėms valgyti, nuėjo į katilą nuodams, kad jais žmogus galėtų svaigintis.

Baisus dalykas! Kad gautum truputį nuodų pelėms, kurios viską gadina namuose, reikia gydytojo ir policijos leidimo, o norint nuodais girdyti žmones, pakanka gauti patentą gamybai ir pardavimui.

V SKYRIUS

Atėjo žiema. Netrukus ir Užgavėnės. Petračiai ruošėsi vestuvėms. Motina turėjo daug darbo, tėvui nuo rūpesčių sukosi galva, o Ievos širdis buvo pilna laukimo. Apie Samką visai užmiršo. Su juo nuo pat rudens niekas nekalbėjo, lyg jo visai nebūtų buvę. Su juo beveik nesisveikindavo. Vienintelė mažėlė su juo kalbėjosi giminiškai. Ji turėjo didelį sielvartą. Vaikinas, kuris ją pamilo, norėjo vesti, bet tėvai nepritarė jos pasirinkimui, nedavė sutikimo, ir vaikinas nutarė vesti kitą. Mergina jautėsi vieniša, ir atstumtas brolis ją traukė. Ji dažnai užeidavo į jo kambariūkštį, kuriame paprastai praleisdavo visą savo laiką.

Ondračikas jį išmokė daryti virtuvinius šaukštus ir dirbo labai uoliai, o uždarbį atiduodavo motinai žvakėms ir druskai. Laisvalaikiu eidavo pas senąjį Dovydą.

– Tu tik mokykis, – sakydavo jam senasis žydas, – vėliau ar anksčiau vis tiek tu prekiausi. Tada visa tai pravers.

Vakarais Samka būdavo pas Ondračikus ir ten savo vienatvę visiškai užmiršdavo. Jis tuose svetimuose namuose jautėsi kaip rojuje. Čia pažino Dievo tiesą, suprato, koks džiaugsmas buvo mergaitės Marijos širdyje, kai jos lūpos giedoja: „Mano siela šlovina Viešpatį, mano dvasia džiaugiasi Dievu, savo Gelbėtoju“ (Lk 1, 47). Ondračikų namų gyventojų širdyse tikrai gimė Kristus ir čia pirmą kartą gyvenime tinkamai šventė Kristaus gimimo šventę.

Tą pačią žiemą pas Podgaiskį grįžo žmona. Jis parašė jai laišką, prašė atvažiuoti ir ji iš tikro atvažiavo. Iš džiaugsmo nežinojo, kaip ją sutikti, kaip įtikti. Ji taip pat buvo laiminga ir net verkė iš laimės. Moteris negalėjo patikėti, kad ir ji, girtuoklio žmona, kada nors galėtų būti laiminga.

Dabar buvo viskas kitaip. Uošvė patenkinta, vaikai meilūs ir sveiki, namuose sutvarkyta, viskas švaru. Martynas su motina gerai uždirbdavo. Žmona turėjo iš atlyginimo tiek sutaupytų pinigų, kad iškart

išmokėjo visas skolas. Nupirko vaikams, uošvei ir vyrui drabužių, o virtuvei – indų. Dabar viskas atrodė jaukiai, o ar seniai čia buvo ašarų ir vargo buveinė. Ir štai tik per nepilnus metus taip viskas pasikeitė. Toks stebuklas! Kur priežastis? Blaivybėje! Susigriebė žmogus, atsigavo. Ištrūko iš velnio nasrų ir grįžo Viešpaties globon, o tada į jų namus sugrižo ir vaikai, ir žmona – šeimyninė laimė.

Martynas sėdėjo vakarais savo šeimos rate ir galvojo: „Ir tokį džiaugsmą, tokią šviesią laimę – ir ne tik savo, o visos šeimos – aš iškeičiau į karčemą, į velnio lašus. Ačiū Dievui, kad Jis mane išgelbėjo iš pražūties!“

Buvusius draugus – sugėrovus Martynas seniai pamiršo. Dabar jį supo visai kita draugija. Ateidavo giminės, pažįstami, kaimynai, ir svečių dienomis mažytis namelis buvo pilnutėlis. Tokių susibūrimų metu Metodijus ką nors skaitydavo, o po to svarstydavo perskaitytą. Greit Metodijų ėmė kviesti ir į kitus namus.

– Metodijau, man atrodo, kad kregždutės pradėjo ruošti skrydžiui, – kartą pasakė Samka. – Tu tada miške sakei, kad visas mūsų kaimas turi pradėti rinktis Dievo maldai, ir mes turime tai pradėti. Atrodo, kad tai jau prasidėjo.

– Sunku, Samka. Ne veltui yra pasakyta: „Siauri

vartai ir siauras kelias, vedantis į gyvenimą, ir nedaugelis jį suranda“. Bet nieko. Neliūdėsime. Rodysim žmonėms kelią, ir jeigu kas neis tuo keliu paskui Jėzų, mes patys turėsime eiti paskui Jį. Jis yra kiekvienam pasakęs: „Sek paskui mane“. Tu, tu pats sek. Visų pirma tau šie Kristaus žodžiai, o po to kitiems.

Savaite Ondračikai vežė mišką Metodijaus namo statybai: pavasarį norėjo pradėti statyti. Metodijus ruošė viską iš anksto. Kalvos jau nebebuvo. Plytų pridaryta pakankamai. Pakankamai buvo blokų ir pamatams. Čerpes stogui atsivežė prieš metus ir sudėjo pas Ondračiką. Netgi tvorai kuolų jau buvo iš miško pritempta.

Vieną rytą Ondračikai gavo nemalonią žinią. Dukra Ana, kuri gyveno su vyru Amerikoje, rašė, kad vyras rimtai serga ir kad gydytojas pataria tuoj pat važiuoti namo, kol visai neapako. Ir vos tik išėjo iš ligoninės, jie tuoj susiruošė kelionėn.

Atsitikę būtų tai seniau, kaip baisiai būtų paveikusi juos tokia jaudinanti žinia. Bet dabar, kada jie išmoko melstis, jie tik pasakė:

– Tebūnie Dievo valia! Jei Viešpats lėmė, išlaiskysim išbandymą.

Kaip tik tą savaitę, kai pas Petračius turėjo būti vestuvės, į kurias buvo pakviesti ir Ondračikai,

sugrižo pas juos sergantis žentas ir susirgusi kelyje duktė. Dorkai jau nerūpėjo vestuvės: vos spėjo namuose suktis. Būtų nežinoję ir ką daryti, jei nebūtų jų namuose buvę Metodijaus. Svarbiausia, pagalbos šauktis kur kitur nebuvo galima.

Atvažiavusi duktė Ana stebėjosi: kas gi taip rūpestingai padeda senukams? Tada Dorka ir motina, ir pats senasis papasakojo jai, kokį samdinį jiems pasiuntė Viešpats. Jos vyras Josifas taip pat juo stebėjosi ir kalbėjo:

– Jo balsas man pažįstamas, lyg aš jį būčiau kažkur kažkada girdėjęs.

– Ką gali žinoti! Gal ne kartą esate su juo susitikę. Mes patys nežinom, iš kur jis. Jis niekada apie save nepasakojo. Bet ir iš to, ką yra papasakojęs, matyt, kad jam daug teko matyti margo pasaulio.

Atėjo sekmadienis – vestuvių diena. Senis Dovydas sėdėjo savo trobelėje prie šiltos krosnies ir mąstė apie gyvenimą. Langai ir durys buvo uždaryti, bet garsūs balsai ir muzika buvo girdėti aiškiai.

Staiga atsidarė durys ir įėjo Metodijus.

– Prašom! – apsidžiaugė senis. – Atėjai aplankyti! Kaip jūsų reikalai?

– Ačiū Dievui! Dabar geriau. Daktaras sakė, jog iki pavasario Josifas visai pasveiks, o jo žmona Ana jau atsikėlė, nors dar skundžiasi silpnumu.

– Paklausk, Metodijau, aš kaip tik prieš tau ateinant galvojau, kas tau bus? Jei pas Ondračius grįžo vaikai ir jie greit pasveiks, tai tuomet jiems nebus reikalingas samdinys, gal pasiliks tik piemenį.

– Žinoma. Vieną jiems reikės atleisti. O aš ir taip pas juos pasilieku tik iki pavasario. Apskritai, aš jiems jau ir dabar esu mažai reikalingas. Aš galėčiau tuoj pat išeiti, bet pradėta statyba, o dar ir kitų reikalų turiu.

– Kaip – išeiti? – sušuko senis. – Kodėl išeiti? Kur be tavęs dėsime? Kiti gal ir nieko. Bet senasis Dovydas, ką jis be tavęs darys?

– O argi aš jums brangus? Jūs mane mylite? – Metodijus apkabino senuką kaip tą kartą, kai jis pasakojo savo vargus.

– Ak, neklausk! Jei tu sušildei mano seną kraują, kaip gali mano širdis tavęs nemylėti?

Kambaryje pasidarė tylu.

– Ar prisimenate, brangusis Dovydai, ką žadėjau aš jums rudenį?

– Kažką tu man norėjai papasakoti. Aš prisime-
nu tai ir seniai jau laikiu, kada tu tai padarysi.

– Na, tai aš noriu papasakoti, kodėl aš pamilau jus.

– Mane? Aš manau todėl, kad tu myli visus žmones, kaip prisakė tau Kristus.

– Žinoma, nes Jėzus pasakė: „Išgelbėjimas ateis iš Judėjos“. Aš myliu jus ne tik kaip žmogų. Aš jus ypatingai myliu. Tai daryti paliepė man taip pat vienas žydas (aš jam esu daug skolingas).

– Apie ką tu kalbi? – nustebo senis. – Aš nieko nesuprantu. Paaiškink man.

– Matote, aš ilgus metus gyvenau pasaulyje be Dievo, be Kristaus. Aš negalvojau, kad turiu nemirtingą sielą ir kad po mirties aš turėsiu už visą savo gyvenimą atsiskaityti. Aš gyvenau taip, kaip ir visi. Bet vėliau susipažinau su vienu žydu, jis man pasakė tiesą apie mano gyvenimą ir parodė, kaip rasti Kristų. Jis išmokė mane mylėti Dievo Sūnų ir paaiškino, kad ir mes, žmonės, turime būti Dievo vaikai... Jo jau gyvo nebėra, Viešpats jį pasišaukė.

– Tu pasakei, kad jis buvo judėjas, kad jis išmokė mylėti Kristų? – su nuostaba paklausė senasis Dovydas.

– Taip, jis buvo tikras judėjas! Jis buvo žydų apaštalas ir gyveno tam, kad praneštų savo tautai, kad Mesijas, Išganytojas, jau atėjo, kad Jis nurodė žmonėms išsigelbėjimo iš nuodėmių kelią, kad Jis gyveno su savo tauta ir ateis, bet jau pas visą žmonią.

– Bet tai buvo ne žydas! Tai buvo krikščionis!

– Pagal tikėjimą jis buvo krikščionis, o pagal

kraują – žydas. Ir didžiavosi, kad jis žydas. Dėkojo Dievui, kad pagal kilmę priklauso tautai, iš kurios per Jėzų Kristų pasklido žmonėms Dievo tiesos šviesa.

Jis buvo laimingas žmogus, bet turėjo vieną norą ir jo negalėjo įgyvendinti. Tai jį liūdino. Tada pažadėjau jam įvykdyti jo šventą norą, kiek aš bevargčiau. Jis patikėjo manimi ir, ačiū Viešpačiui, aš jo neapgavau.

– Kas per pažadas tai buvo? – paklausė atsargiai senis ir nustebeęs pažiūrėjo į savo jaunąjį draugą. Šis šiandien kalbėjo ne taip, kaip visada: lyg ir nebūtų buvęs Ondračiko samdiny, išaugęs tarp kvailių valstiečių ir tarnavęs jiems.

– Jūs klausėte, kas per įsipareigojimas buvo?.. Matote, turėjo jis labai brangų žmogų, kurį mylėjo daugiau nei ką nors gyvenime, nors ir labai keista, jis niekada jo nėra matęs. Ir tai, kad šito žmogaus jis niekada nematė, buvo jo didelė širdgėla. Jis norėjo jam atnešti išsigelbėjimo žinią ir negalėjo: nežinojo, kur rasti...

– Ir tu jį radai?

– Taip, radau ir...

Tą minutę ryški šviesa apšvietė kambarį, ir jie išgirdo bausius šauksmus ir dejonas. Metodijus su Dovydu pašoko.

– Ten kažkas atsitiko! – parodė žydas pirštu į lauką.

– Taip, ten gaisras! Pasilikit laimingas, aš bėgsiu, – pasakė Metodijus.

– Kur? Į gaisrą?

– Taip! Ten tikriausiai visi girti! Kas nors apvertė lempą, o su jais bejėgis Samka.

– Neik! – laikė jį Dovydas, bet vaikiną ištrūko iš jo rankų ir nubėgo.

Vestuvėse iš tikro atsitiko kažkas siaubingo. Pasigėręs jaunikio draugas sumanė ant vestuvinio stalo atnešti lėkštutėje degančią slyvinę. Prie stalo jis paslydo ir užpylė degančią degtinę ant jaunikio ir stalo. Akimirksniu nelaimingojo rūbai užsiliepsnojo kaip deglas, užsiliepsnojo ir staltiesė. Kilo baisi sumaištis. Vieni puolė pro duris, kiti iššoko pro langą. Jaunikis šaukėsi pagalbos, iš skausmo ir nevilties užšoko ant stalo, voliojosi po jį, kad užgesintų liepsną. Jaunoji puolė prie jaunojo, norėjo savo rankomis užgesinti ugnį, ir jos draugės vos spėjo nutempti ją į šalį.

Kiti susigriebė ir ėmė pilti vandenį ant stalo, o vienas iš girtų, manydamas, kad tai vanduo, paėmęs butelį su degtine, ėmė pilti į ugnį. Tada ugnis dar labiau užsiplieskė.

Čia kaip tik įbėgo Metodijus. Jo rankose buvo

šlapias apsiaustas, jis užmetė jį ant liepsnojančio jaunikio, ir liepsna tuoj užgeso. Bet kambarys liepsnoti nesiliovė. Žmonės šaukdami veržėsi laukan. Tiršti dūmai ir dvokas gniaužė kvėpavimą ir vargiai pavyko visiems ištrūkti laukan.

Jaunąją be sąmonės išnešė ant rankų, jaunąjį ištempė Metodijus ir perdavė esantiems kieme žmonėms, o pats vėl puolė į degantį kambarį, uždarė langus, nuplėšė užuolaidėles, sutrypė jas kojomis. Liepsnos liežuviai iš visų pusių grasino Metodijui. Reikėjo skubėti. Jis greitai apsidairė. Pamatęs du didelius butelius degtinės, stvėrė juos ir išbėgo uždaręs paskui save duris. O čia jau atskubėjo senis Petračas ir kiti blaivesni svečiai su dideliais kibirais vandens.

– Kur jūs su vandeniu? – sušuko Metodijus. – Vanduo neužgesins ugnies, kol palieta degtinė dega. Reikia leisti jai sudegti, o po to galima bus gesinti. Ačiū Dievui, kad Jis padėjo man išnešti šituos butelius. Kitaip jie būtų sprogę nuo karščio, baisu ir pagalvoti, kas būtų buvę.

Taip, vestuvės baigėsi baisiai. Beveik visi svečiai apgadino rūbus. O jaunikis! Vargšas jaunikis! Į jį buvo gaila žiūrėti, taip jis apdegė.

Ir buvo didelė laimė, kad liepsna neišsiveržė į lauką, užduso viduje, dūmuose, nuo oro trūkumo.

Bet užtat viskas, kas buvo kambaryje, sudegė. Pats namas išliko sveikas.

– Nieko nebūtų likę, ir jaunikis būtų sudegęs, – tvirtai kalbėjo visi, – jeigu nebūtų atskubėjęs Ondračikų samdinys.

Ilgai buvo ruošiamasi vestuvėms, bet dar ilgiau jas prisiminė.

Praeitą savaitę senoji Petračo žmona kalbėjo kaimynams:

– Štai Ondračikai, kad ir šventuoliai, bet pilni namai ligonių. Matyt, šventumas nelabai padeda.

Dabar jos pačios namas buvo pilnas bėdų, tik ji niekaip negalėjo pasakyti, kad čia kaltas šventumas ir kad tai jiems Dievas siunčia išbandymą. Apie Dievą čia negalėjo būti ir kalbos. Į vestuves jie ne Dievą su malda pakvietė, o velnią su degtine. Virė jam viralą, na ir išvirė velniškai karštas, ir nuplikė visus.

Labiausiai apdegino jaunikį, kuris ruošėsi kartu su uošviu gaminti velnio gėrimą visam kaimui. Jam buvo labai sunku. Dieną naktį rėkė iš skausmo. Namiškiai išbandė viską, ką prirašė gydytojas ir ką patarė įvairios senutės, bet niekas nepadėjo.

Trečią dieną Metodijus atėjo pas savo šeiminką ir pasakė:

– Išleiskite mane trims dienoms. Aš buvau pas

Petračius. Ligonis ten arba mirs, arba išeis iš proto nuo skausmo, jei jį taip slaugys. Aš noriu pabūti prie jo.

– Eik su Dievu! Tu geriau juo pasirūpinsi, negu kas nors kitas. O aš mielai padirbsiu už tave, tik kad galėtum jam padėti. Gaila, jei žūtų toks jaunas.

Metodijus išėjo. Petračiai labai apsidžiaugė, kai išgirdo, dėl ko jis atėjo. Labiausiai apsidžiaugė daktaras, jis tuoj pamatė, koks tai protingas, vikrus vaikas. Jis viską paaiškino Metodijui ir įsakė namiškiams, kad be naujo pagalbininko sutikimo nieko neduotų ligoniui.

Nuo to laiko viskas ėjo geryn. Ligonis jautė, kad jį slaugo kitos rankos, ir nusiramino. Buvo paklusnus ir patiklus.

Trijų dienų pasirodė maža, ir Metodijui prireikė pabūti pas Petračius visą savaitę. Petračo žmona pati ėjo pas Ondračikus prašyti, kad jį paliktų pas juos dar keletui dienų.

– Dėl Dievo meilės, brangusis kaimyne. Pats Dievas su jūsų samdiniu mums pasiuntė angelą – išgydytoją. O jo atlyginimą už savaitę mes tau sumokėsime.

Ondračikas sutiko palikti savo samdinį pas kaimynus, bet nuo atlyginimo atsisakė.

– Tai broliška pagalba nelaimėje ir už tokią

pagalbą imti užmokestį būtu nuodėmė. Ir tu manęs, kaimynėle, neįtikinėk. Ne, tokiuose reikaluose apie pinigus negali būti nė kalbos. Metodijus slaugė jūsų sūnų dieną ir naktį tik iš tyros meilės artimui. Argi už tokią meilę galima imti mokestį?

Į savaitės pabaigą ligonis jau galėjo atsikelti ir jautėsi žymiai geriau. Jis jau galėjo po truputį dirbti.

– Aš tau be galo, Metodijau, esu dėkingas už visa tai, – su ašaromis akyse kalbėjo jaunasis Petračų žentas. – Tu mane išgelbėjai iš ugnies ir išgydei.

Nežinojo, kaip ir dėkoti Metodijui ir jaunoji, ir seniai Petračiai.

– Ne man, o Dievui dėkokite, – atsakydavo jis. – Jį garbinkime. Imkime ir pasimelskime kartu. Ir ateity neužmirškime maldos.

Ir visa Petračų šeima pirmą kartą gyvenime meldėsi kartu. Meldėsi nuoširdžiai, karštai, su įkvėpimu.

Samka džiaugėsi.

„Ir mūsų kregždės nutarė skristi pas Dievą, – galvojo jis. – Ir mūsų šeimą sieja ne vien valgis ir darbas, bet ir bendras Dievo siekimas“.

Taip, ir šitas „kregždučių pulkas“ surado teisingą kelią, bet kokia kaina?..

VI SKYRIUS

Praėjo žiema, išaušo pavasaris. Atėjo ir vėl išėjo kaip stebuklinga paukštė, kuri skraido, skraido, čiulba, džiugina širdį ir staiga, nespėjai nė mirk-telėti, o ji jau dingo.

Karšti saulės spinduliai subrandino javus, kaip ir prieš dvejus metus, kai Metodijus Ruzanskis atėjo į Ondračikų namus.

Ondračiko žentas seniai pasveiko ir vieną kartą po pietų stovėjo prie namo ir žiūrėjo į tą pusę, kur, prieš jiems su žmona išvažiuojant į Ameriką, stovėjo negraži kalvelė. Kalvelės dabar jau nebebuvo, o vietoj jos lygioje vietoje stovėjo namas, apsuptas jauno puikaus sodo, aptverto gyvatvore. Namas nedidelis, bet gražus, su dideliais langais. Visame kaime tokio gražaus nebuvo.

– Kas galėjo pagalvoti! – stebėjosi Ondračiko žentas. – Mes visą laiką ramiai žiūrėdavome į šį bjaurų šašą sau po nosim ir nelietėm jo. O Metodijus taip lengvai viską pavertė gražia sodyba. Jei aš galėčiau prisiminti, ką jis man primena? Ne savo išore, veidu, o balsu. Tikrai aš kažkur esu matęs šį žmogų!

Ne vien Ondračiko žentas stebėjosi Metodijaus namu. Stebėjosi visas kaimas. Kaip tik atėjo pavasaris, prasidėjo statyba. Metodijus pakvietė mūrininkus ir pats jiems vadovavo kaip patyręs architektas. Jis iškėlė aukščiau stogą ir viršuje pastogėje išėjo puiki gyvenama patalpa. Rūsysis buvo taip pat gyvenamas, ir žmonės kiekvieną dieną ateidavo stebėtis. Ne vienas su pavydu kalbėjo:

– Tiesą pasakius, ir aš norėčiau tokį namuką sau pasistatyti. Ne namas, o žaisliukas. Neatsigėrėsi! O kaip šviesu, jauku ir patogiu bus viduje!

Metodijus tebegyveno Ondračikų namuose, bet jau nebe kaip samdinys. Jis mokėjo už išlaikymą. Mūrininkai ir kiti darbininkai maitinosi pas Podgaiskio žmoną. Metodijus nenorėjo užversti Ondračikų moteris papildomais rūpesčiais: jų ir taip didelis ūkis.

Stebėjosi ne tik Metodijus, bet ir Petračiai. Petračas neatidarė karčemos ir net nesiruošė atidaryti. Nebegalvojo ir apie krautuvę: trūko pinigų. Daug išlaidų buvo žiemą: visų pirma, brangiai kainavo tos baisyos vestuvės, antra, daug kainavo ilgas žento gydymas, o trečia, viską reikėjo remontuoti. Ačiū Dievui, kad patalpa, kur buvo numatyta prekiauti, tiko dabar gyventi, nes kambaryje, kur buvo vestuvės, viskas buvo apdegę: ir lubos, ir durys, ir langai.

Kaimynai sužinojo, kad Petračas sutarė su Metodijumi, kad šis savo name gyvens su Samka ir dar įrengs patalpą prekybai.

Senajo Dovydo negalima buvo atpažinti. Jis atjaunėjo ir visur spėdavo su savo patarimu ir darbu. Žmonės tiesiog stebėjosi, kas jį taip pakeitė? Pirma ir jo žodžio negalėdavai išgirsti, išskyrus trumpo pasisveikinimo ir „taip“ arba „ne“. Dabar jis buvo kalbus ir linksmas su visais. Veidas atjaunėjo lyg jaunuolio, nors pats buvo visai žilas.

– Kas per permainos! – kalbėjo kūmutės. Būdamo, vaikščioja apdriskęs ir purvinas, o dabar visada švarūs marškiniai, geri drabužiai. Visa tai buvo Podgaiskio žmonos rankų darbas. Ji nesibjaurėjo išskalbti ir pasiūti žydui. Ji prižiūrėjo ir namus: išbalino sienas, perklojo lovą, viską sutvarkė. Bet dar labiau domino moteris, kas bus Metodijui. Kada jis buvo Ondračiko samdinys, tai visiems buvo vienodas. Pažiūrėsim, kas bus, kai jis persikels į savo naują namą. Ar tik neves Ondračikų dukters? Ondračikas tik apsidžiaugtų.

Taip kalbėjo kaimynės ir šiek tiek buvo teisios. Ir Ondračikai, ir Petračiai mielai būtų atidavę savo dukras už jo. Bet pats Metodijus apie tai nė negalvojo. Ištekėjusi Ondračikų duktė sakė, kad Metodijus Dorką piršo Samkai.

– Nors Samka ir ne visai stiprus, – kalbėjo jis buvusiam šeimnininkui apie savo draugą, – bet jeigu su Dievo malone jis pradėtų prekiauti, tai galėtų išlaikyti žmoną ir šeimą. Ir Samka, ir Dorka – abu myli Dievą ir draugiška pora vienu keliu eitų į Dievo namus.

Tėvas su motina davė sutikimą, o Dorka su Samka seniai buvo jau sutarę. Jai tik atrodė keista, kad ji andai padėjo lyginti kalvą, o dabar gyvens toje vietoje pastatytame name.

– Taip viskas keičiasi pasaulyje, – kalbėjo kaimynės. Ir jos buvo teisios.

VII SKYRIUS

Ir vėl nepaprastai puikus vasaros vakaras. Švelnūs sidabriniai mėnulio šviesos siūlai apraizgė kaimą, sodus, laukus ir miškus. Atskiri spinduliai sidabravo senojo Dovydo trobelę, po riešutmedžiu suolelį, ant kurio jis sėdėjo.

Senis apsirengęs buvo šventišškai, o veide švytėjo džiaugsminga šypsena. Jis nė pats nežinojo, kodėl šiandien šitaip džiaugiasi. Kodėl jį džiugina, kad Samka pagaliau atidarė krautuvę ir kad jis,

senasis žydas, daug kuo jam padėjo? Dovydas negalėjo savęs suprasti. Kodėl anksčiau jis buvo visiškai abejingas svetimiems žmonėms: jų vargai jo nejaudino, o džiaugsmas nelinksmo. Ir staiga jis, visiems svetimas senis, beveik verkia iš džiaugsmo, kad ten, krautuvėje, priėjusi prie jo Dorka pasakė:

– Viešpats Jėzus Kristus atlygins jums už viską, ką gera padarėte dėl Samkos.

Senį džiugino iš širdies, kad jaunieji Samka ir Dorka taip myli vienas kitą ir kad jie tokie meilūs, kad jie laimingai gyvens ir kad kažkiek prie to ir jis prisidėjo.

Samka su Metodijum taip pat dėkojo Dovydui ir tai dar labiau nudžiugino senį. Sėdėdamas ant suolo mąstė:

– Gyvenau vienas, visus vargus vienas vargau ir buvau nelaimingas. Įvyko posūkis: priartėjau prie žmonių, kai ką padariau dėl jų, ir laimė priartėjo prie manęs, nusišypsojo man. Dabar suprantu, kodėl Dievas prisakė mums mylėti artimus, kaip save. Jų laimė – mūsų laimė.

„Žmogaus Sūnus irgi atėjo, ne kad jam tarnautų, bet pats tarnauti ir savo gyvybę atiduoti kaip išpirkos už daugelį“ (Mt 20, 28) – taip pasakė mano Išganytojas, – nejučia sukuždėjo senasis Dovydas,

atsitiesė, pakėlęs galvą pažiūrėjo į giedrą žvaigždėtą dangų:

– Ak, Viešpatie! Neapleisk manęs, nenusisuk, jei aš nevertas pasakyti apie Jėzų Kristų – mano Išganytojas. Aš silpnas, bejėgis žmogus: Jeruzalės nėra, šventykla sugriauta, altorius užmirštas, ir negaliu permaldauti Tavo šventą tiesą už mano nuodėmes. Man reikalinga kraujo auka. Ir aš tikiu, kad Jėzus Kristus verta auka dangui už žemiškas nuodėmes. Jeigu mano tas tikėjimas klaidingas ir nuodėmingas, tai Tu, Jokūbo ir mano protėvių Dieve, tuoj pat nutrenk mane šioj vietoj. Tenusileidžia iš dangaus su vienu iš tų šaltų ir liūdnu mėnulio spindulių Tavo mirties Angelas ir tenužudo mane. Bet jeigu mano tikėjimas teisingas, tai duok per Tavo Sūnaus Kristaus tiesą ir kančią man naują gyvenimą ir širdį. Aš tikiu, kad Jis, mano Mesijas, mano Išganytojas, atėjo, kad Jis gelbėja žmones nuo pragaro. Aš tikiu, kad Jis gyvena manyje, kad Jis pakeitė mane.

Prispaudė senasis Dovydas abi rankas prie širdies ir veide nušvito vidinė šviesa, ir atrodė, kad jis vienas iš senų vienuolių, supančių Dievo altorių.

Senis dabar jau ne mąstė, o kreipėsi į Patį Dievą:

– Aš, kaip Dovydas, meldžiu: „Akis man atverki, kad stebuklus tavo mokslo regėčiau“ (Ps 118, 18).

Mano tėvų Dieve, – Abraomo, Izaoko ir Jokūbo Dieve, – Tu išgirdai mano prašymą, atvėrei man Savo Žodį. Aš spyriausi: nežinojau ir nenorėjau žinoti Tavo Sūnaus. Dabar aš sužinojau, kad Jėzus iš Nazareto – tai Kristus, Mesijas, Tavo Sūnus ir kad Tu Jį pasiuntei mums į žemę.

Senis nutilo. Tik lūpos jo judėjo. Ką jos kuždėjo – tai liko senojo žydo ir amžinojo Dievo paslaptis. Iš pakeltų į dangų akių tekėjo ašaros. Tai buvo liūdesio ašaros dėl pragyventų ilgų nepriteklius ir sielvarto metų, vaiko ašaros, kuris ieškojo Tėvo ir kurį Tėvas pagaliau priglaudė prie savo mylinčios širdies.

Taip su malda ir tyra, nepikta širdim senasis žydas pakilo paskui kregždutes, kad teisingu keliu „skristų“ pas Dievą. Vėlai, baigiantis dvyliktai valandai jo niūraus ir vienišo gyvenimo, pabudo siela, ir negestanti amžino gyvenimo šviesa ryškiai apšvietė jo širdį.

Ilgai taip sėdėjo senukas, pasinėręs į galias mintis. Neišgirdo artėjančių žingsnių ir nematė to, kad netoli nuo jo sustojo vaikas, kurį taip karštai jis norėjo matyti, dėl kurio taip aistringai meldėsi dabar savo širdyje.

Staiga kaime pasigirdo šauksmas. Kažkokiam girtuokliui gatvė pasirodė per siaura ir jis reikalavo,

kad jam paplatintų kelią, nustumtų namus. Senukas atsipeikėjo, pasuko galvą ir pamatė, kad jis ne vienas. Apsidžiaugė svečiu, pasodino šalia ant suolo ir pasakė, kaip kitados Rūta Naomijai:

– Tavo Dievas – mano Dievas! Ir tavo Išganytojas – mano Išganytojas.

– Garbė Dievui! – susižavėjęs pratarė Metodijus po to, kai senasis žydas smulkiai papasakojo jam apie savo dvasinį atsinaujinimą. – Garbė Dievui! Jo pažadai – amžina tiesa, ir kas tiki Juo, tas gėdos nepadarys. Aš meldžiau Dievą, kad Jis parodytų man jus...

– Mane? – nustebo senukas.

– Taip, jus. Šiandien, kai jūs tapote Jėzaus Kristaus nuosavybe, brangusis tėve, aš galiu ir privalau pagaliau pasakyti jums, kad aš niekada nebūčiau atklydęs į šį kaimą, jei nebūtų jūsų. Nenustebkit ir nežiūrėkit į mane suglumęs. Jūs savo maldoje dabar užsiminėte, kad jus aš pašaukiau pas Dievą, kaip Pilypas Natanaelį. Teisingai Pilypas ieškojo Natanaelio, kad pašauktų. Ieškojau jūsų ir aš.

– Ieškojai?.. Tu?.. Manęs?.. Argi pirma tu mane pažinojai? Nesuprantu... Kam aš tau buvau reikalingas?

– Tuoju aš paaiškinsiu. Turėjau aš pažįstamą, apie jo egzistavimą jūs ir nežinojote, bet jis jus mylėjo

iki paskutinės gyvenimo valandos. Aš esu jau sakęs, kad tiesą pažinti padėjo vienas žydas. Šito mano geradario, kurio aš niekada nesiliausiu šlovinti, vardas buvo Ruvimas Sokolovas. Jis buvo turtingo rusų žydo sūnus, o motina jo – tas puikus vaikas, kurį iki šiol apverkiate – jūsų duktė Esfira.

– Metodijau! – sušuko senukas ir ėmė blaškytis. – Metodijau, tu pažinėjai mano dukrą, mano brangų vaiką. Ar tu matei ją? Buvai pažįstamas su ja? Kokia ji buvo?..

– Taip, aš pažinojau ją, bet tik iš nuotraukos, kai buvo nuotaka. Ji mirė netrukus, kai susipažinau su Ruvimu Sokolovu.

– Mirė? Vadinasi, aš nepamatysiu jos?

– Pamatysite: pas Dievą, naujame gyvenime. O šiame gyvenime ji mirė su malda už jus ir su jūsų vardu lūpose.

– Argi ji ką nors apie mane žinojo?

– Viską. Motina, jūsų žmona, viską papasakojo dukrai ir išmokė ją mylėti jus.

– Mano žmona!

– Taip, jūsų žmona. Ji vargšėlė ištvėrė daugiau negu nusipelnė. Ji greit suprato savo kaltę, norėjo sugrįžti, bet jai neleido. Jai pasakė, kad jūs labai piktas ant jos ir kad jūs davėte sutikimą skyryboms, ji tuo patikėjo ir ištekėjo už to, kuris ją išviliojo. Bet

ji nebuvo laiminga ir mirė prieš pat dukters vestuves. Dukra su vyru po to išvažiavo į Kanadą.

Ten Viešpats privertė pažinti Kristaus tiesą pirmiausia jos vyrą, o po to ir ją pačią. Po to jie pakrikštijo savo sūnų Ruvimą. Daug vargo padėjo auklėdami savo sūnų ir siekė tik vieno, kad jis taptų Evangelijos skleidėju žydų tarpe. Jų noras išsipildė. Tėvas galėjo klausyti sūnaus pamokslų, bet neilgai. O kada tas sūnus ir mane, krikščionį tik pagal vardą ir gimimą, padarė krikščioniu ir širdyje, tėvas jo numirė, ir aš likau su savo draugu, netekusiu tėvų. Kaip aš jį mylėjau! Bet dar labiau mylėjo jis mane. Jis sužinojo, kad aš slovakas iš Vengrijos, ir papasakojo man, kad jis motinai prieš mirtį pažadėjo senelį surasti. Todėl kiekvieną kartą, kai mes meldavomės kartu, visų pirma jis prašė Dievo, kad padėtų surasti senelį.

Kartą jis pasiuntė mane į Pensilvaniją, kur, kaip jis buvo girdėjęs, buvo nemažai slovakų iš Vengrijos. Mes tikėjomės, kad ką nors sužinosime per juos apie senąjį Dovydą. Ir tai buvo Dievo nurodymas, nes po ilgų tuščių ieškojimų pagaliau sutikau jaunąjį Ondračiko žentą, kuris dėl ligos dabar vėl sugrižo į tėvynę. Tai atsitiko tuoj jam atvykus į Ameriką. Iš jo aš kai ką sužinojau apie senąjį Dovydą, kurį paliko žmona. Tada mes pasiuntėme

užklausimą į Gradovą ir viską sužinojome. Senasis Dovydas, senelis Dovydas, kurio mes ieškojome, buvo čia. Ruvimas džiaugėsi be galo ir nežinojo, kaip dėkoti Dievui, kad Viešpats davė jam galimybę surasti senelį ir atvesti jį pas Kristų. Ruvimas nusprendė atvažiuoti čia. Bet Viešpats – gyvenimo ir mirties šeimininkas, nusprendė kitaip. Ruvimas buvo labai užimtas dieviškais darbais ir negalėjo tuoj išsiruošti. Tūkstančiai žmonių dėjo į jį savo viltis, ir jis negalėjo, neturėjo teisės viso to palikti. O po to atsitiko nelaimė, stiprus peršalimas, ir jūsų anūkas, brangusis kaimyne, mirė. Jo tyra siela nuėjo į dangų, į kur veržėsi visą gyvenimą žemėje.

Aš žinojau, kad jis labai liūdėjo dėl to, kad neatnešė Evangelijos šviesos savo seneliui. Bet jei tai nepavyko jam – kas trukdė man tai padaryti vietoj jo? Ir aš paskutinę valandą prieš jo mirtį Dievo aki-vaizdoje pažadėjau, jog atiduosiu visas jėgas, kad atvesčiau jo senelį pas Kristų tam, kad senukas, jei jau gyvendamas žemėje nematė dukters nei anūko, tai galėtų sutikti ir juos matyti amžinai aname gyvenime. Ir Ruvimas mirė su Kristaus vardu lūpose. Mes jį palaidojome, apverkėme, o po to aš su įpareigojimu, kaip jo reikalo tęsėjas, išvykau į Gradovą.

Aš žinojau, kad senasis Dovydas, iškentęs tiek

nuoskaudų gyvenime, tuoj pat nepasiduos man. Ir jeigu būčiau atėjęs pas jį ir pasakęs apie jo anūko priešmirtinį pavedimą, tai jis būtų nepatikėjęs ir net nenorėjęs klausytis manęs: juk Dovydas buvo žydas, o anūkas jo mirė būdamas krikščionis. Buvo matyti, kad tai bus ilgas darbas.

Norėdamas būti kuo arčiau Dovydo, aš parsi-samdžiau pas Ondračikus ir meldžiau Dievą, kad duotų jis man jėgų palenkti jo širdį prie Kristaus. Viskas baigėsi sėkmingai. Paprastas samdinys nekėlė žydo įtarimo. Iškart pasitikėjimo ir pagarbos neįmanoma įgyti, reikia laiko, o aš bijojau, kad Ondračikų žentas, grįžęs iš Pensilvanijos namo, neatpažintų manęs. Tada, kai buvome pirmą kartą susitikę, aš buvau su barzda, ir drabužiai buvo kito-kie, aš nebuvo apsirengęs kaip samdinys.

Tą vakarą, per Petračų vestuves, aš jau norėjau tau viską papasakoti, bet nepavyko. Tada aš nutariau dar kuriam laikui pasilikti Gradove ir būti iki tol, kol išgirsiu iš savo senelio, kad jis surado Kristų Mesiją ir palaikė jį savo Išganytoju. Dabar aš pasakiau viską ir dėkoju savo Viešpačiui už tai, kad dvejus metus čia ne veltui praleidau. Dabar aš galiu ramiai iš čia iškeliauti: anūko pavedimą aš įvykdžiau.

Metodijus pakilo. Pakilo ir senis Dovydas. Jis

buvo pritrenktas jo pasakojimo. Jis, kaip sapne, įėjo paskui jauną vaikina į trobą. Įėjęs į trobą, Metodijus užrakino duris, uždegė žvakę ir iš kišenės paėmė brangias senukui nuotraukas. Tai buvo jo karštai apverktos dukros ir jos vyro portretai, puiškus anūko portretas, ir vien jo veidas jau sakė apie šviesią sielą.

– Štai, mano brangusis kaimyne, jūsų brangenybės, o štai dar viena ir net brangesnė – Naujasis Testamentas, knyga, iš kurios Ruvimas skleidė šviesą apie Kristų. Skaitykite jį. Perskaitykite visą iki galo ir, jei Dievas panorės ir jei gyvi būsim, aš vėl ateisiu pas jus ir vėl padėsiu suprasti tai, ko skaitydamas nesuprasit.

Metodijus išėjo namo, o senukas pasiliko vienas su savo brangenybėmis ir su savo Dievu, kurio neišmatuojamą meilę visiškai tik šiandien pirmą kartą pajuto.

Kitą dieną, anksti rytą, Metodijus su Andrejumi išvažiavo į mišką malkų. Jie išvertė didžiulį ąžuolą ir grįžo beveik vakare. Abu buvo pavargę ir išalkę. Pavalgę atsigulė miegoti. Rytą, prieš pusryčius, Ondračikas sutiko sode samdinį ir jam pasakė:

– Paklausk, vakar buvo pas mus senasis žydas Dovydas ir pasakojo tokius neįtikėtinus dalykus, kad aš nenoriu patikėti.

– Kodėl nenori tikėti? – linksmi nusišypsojo Metodijus.

– Argi tai tiesa, kad tarsi tu tik dėl senojo žydo čia atvykai į Gradovą?

– Taip, dėl jo.

– Negali būti! – nustebo priėjęs Ondračikų žentas.

– O argi tu ir dabar negali atpažinti manęs? – vis taip pat linksmi šypsodamasis paklausė Metodijus.

– Atpažinti?.. Tave?..

– Taip, mane. Ar tu prisinemi jaunuolį, kuris buvo pas tave Pensilvanijoje, Amerikoje, ir klausinėjo tavęs apie kaimą ir apie senąjį Dovydą!

– Ak tu, Dieve mano! – suplojo rankomis jaunas valstietis. – Dabar viską supratau: ne veltui tu visą laiką kažką priminei. Bet tada tu buvai su barzda ir puošniai apsirengęs, o dabar?..

– Ką gi, argi dabar aš tau nepatinku? – susijuokė Metodijus.

– Palauk! – pertraukė Ondračikas. – Tada, jeigu tiesa, ką čia kalbėjo senasis Dovydas, tu anksčiau niekada nebuvai samdiniu ir tau nebuvo jokio reikalo dirbti ūkiškų darbų?

– Tai tiesa. Aš gavau didelį tėvų palikimą ir esu visiškai aprūpintas.

– Kaipgi tu tada galėjai gyventi tarp mūsų ir taip nusizeminti dėl žydo?

– Nėra nieko nuostabaus!.. Aš žinau Karalių Karaliaus Sūnų, žinote Jį ir jūs, Jis paliko sostą ir karūną ir ne dvejus metus, o visus 33 metus nusižeminęs iš meilės mums tarnavo. Tada ar gali būti kalba apie dvejų metų tarnavimą vienam žmogui? Be to, man buvo gera čia, pas jus, jūs visi mane mylėjote ir manau, kad ir aš jums buvau naudingas. Kas žino, kas gyvenime dar manęs laukia? Samdiniu galbūt iš tikrųjų daugiau niekada nebūsiu, bet viena žinau, kad tie dveji metai, pragyventi pas jus samdiniu, bus patys laimingiausi mano gyvenime.

Nuoširdus ir besišypsantis samdinio veidas surimtėjo, ir jie apie tai daugiau nekalbėjo: juos pakvietė pusryčiauti. Pusryčiaujant kalbėjo apie Dorką ir Samką, apie tai, kaip jie gyvena naujame name.

VIII SKYRIUS

Buvo sekmadienio vidudienis. Rudens rūkas leidosi ant kalnų, slėnių, lapai krito. Ažuolyne toje pat vietoje, kur Metodijus pasakojo apie tai, kaip kregždutės ruošiasi kristi namo, ir kur apspitę savo

„dėdė“ sėdėjo vaikai, dabar sėdėjo Samka, bet ši syki vienai. Gradove Metodijaus nebebuvo ir pavymui vaikai nešaukė daugiau: „Dėde Metodijau, dėde Metodijau!“ Metodijus išėjo. Baigė savo tarnybą pas Ondračikus, pastatė namą, dabar paaiškėjo visiems, kad visai ne dėl savęs ir statė, o tik dėl to, kad parodytų gradoviečiams, kaip reikia statyti patogius namus, o po to dingo. Dingo taip pat netikėtai, kaip ir atsirado čia. Niekas negalėjo jo čia sulaikyti, jis buvo ne vietinis.

Samka padėjo galvą ant rankų ir – gerai, kad niekas nematė, – gailiai verkė (jau kelintą kartą!) dėl savo draugo. Jis žinojo, kad kito tokio jau jis nebesuras.

Ir kas galėjo pagalvoti, kad vos per kelerius metus viskas taip pasikeis!? Kokie visi buvo laimingi Petračų namuose: ir senukai, ir seserys, ir žentas, ir jis, Samka, su Dorka nuostabiame Metodijaus name. O atgimusi Podgaiskio, buvusio girtuoklio, šeima! O Ondračikų namai, kur visi šlovina Dievą kiekvienu savo žodžiu, darbu ir visu savo gyvenimu. Kas visa tai padarė? Ondračiko samdinys.

„Taip, tai buvo iš tikrųjų samdinys“, – mąstė Samka, – ne tik Ondračiko, bet ir Dievo. Ir kiek dar Dievo darbas laukia savo samdinių!“

Samka apsidairė ir prisiminė: štai čia jie sėdėjo su Metodijumi ir štai čia jis pasakojo apie kregždutes. Pats Metodijus išskrido į šiltesnius kraštus. Tik atgal į lizdą, kuri čia įrengė, jis nebegriš. Kaimynai žinojo, kad jų pramintas „namas pelkėje“ buvo pastatytas senajam Dovydui už anūko paliktus pinigų. Dovydas baigs ten ramybėje savo amžių: anūkas paliko jam pakankamai lėšų.

Metodijus gerai sugalvojo, kad Samka ir Dorka gyventų Dovydo namuose: jis nebus toks vienišas ir jie rūpinsis juo. Bet senasis Dovydas nepanoro. Jis troško pamatyti dukters, žento, anūko kapus ir pasilaidoti šalia jų, jeigu jau negalėjo kartu gyventi, tai bent po mirties būti drauge.

Taip šnekėjo kaime. Bet Samka manė kitaip. Jis žinojo, kad senukas numirtų, jei turėtų išsiskirti su Metodijum. Samka suprato ir tuo nesistebėjo. Jis ir pats dažnai pagalvodavo, kad jei nebūtų tėvų ir mylimos žmonos, jis taip pat eitų paskui savo draugą.

Dabar Petračiai kartu su Ondračikais nupirko namą iš Dovydo savo vaikams. Senukas pardavė jiems viską beveik už pusę kainos, o senąją trobelę padovanojo Martyno motinai, nes Podgaiskiam buvo labai ankšta: atsirado nemaža vaikų.

Senukas Dovydas išsiruošė kelionėn. Jį lydėjo visas kaimas, linkėjo viso geriausio.

– Jei kur pamatysi Metodijų, nusilenk jam, –
kalbėjo gradoviečiai. – Pasakyk, kad mes jo neuž-
miršom.

„Neužmiršom“. Bet ar ilgam? Ar ir toliau grado-
viečiai prisimins Ondračikų samdinį? Kas žino.

Vardas galbūt ir pasimirš. Bet prisimins ir vienas
kitam perduos, papasakos, kaip kartą atėjo niekam
nežinomas samdinys ir pakeitė visą gyvenimą. Jis
išdils iš jų atminties, bet niekada jų nepaliks tiesos
šviesa, meilės šiluma, kurią jis čia paliko.

Kristina Roj – įdomių pasakojimų apie savo gimtosios slovakų tautos gyvenimą autorė. Jos patrauklios istorijas didžiai susidomėjusi skaito jau kelinta karta. O skaitytojų turi ji daug – tai ir visai jauni žmonės, ir suaugę. Aiški krikščioniška Kristinos Roj pozicija tapo daugelio žmonių, susipažinusių su jos kūryba, gyvenimo kelrode žvaigžde.

KRISTINA ROJ

SAMDINYS